KARYS

1959

KOVAS —
MARCH

KARYS

1 9 5 9
Nr. 3 (1350)

Redaktorius Zigmas Raulinaitis

Redaktoriaus pavaduotojas Stasys Butkus

Kalbinę dalį redaguoja Kazys Kepalas

Dailiosios literatūros dalį redaguoja Vincas Jonikas

Administratorius Leonas Bileris

*

Leidžia L. V. S. Ramovė New Yorko Skyrius

Atskirus skyrius redaguoja:

Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje,

Justinas Liaukus — Karinės žinios,

V. A. Mantautas — Tremties Trimitas

Kunigunda Kodatienė--Šaulė Tremtyje

TURINYS

Lietuvos kariūnai pavasariui aušiant	Viršelis
P. Bliumas — Kristus kėlės — mirtis krito	65
M. Šimkus — Į praeitį pažvelgus	67
A. Bernotas — Proklamacijos	69
Dr. V. Sruogienė — Antanas Vydas	77
S. Butkus — Augino tėvas savanorį	83
Tremties Trimitas	86
Šaulė Tremtyje	87
Karinės žinios	89
Karinė Spauda	90
Veteranų Veikla	93

Bendradarbiai

K. Ališauskas, P. Alšėnas, J. Apyrubis, V. Augustinas, A. Balčiūnas, B. Balčiūnas, A. Bernotas, P. Bliumas, P. Būtėnas, E. Čekienė, P. Dirkis, S. Dirmantas, K. Jankūnas, V. K. Jonynas, J. Juodis, J. Almis Jūragis, Dr. K. Jurgėla, J. Kiaunė, Marių Žuvėdra, Nėlė Mazalaitė, J. Mikštas, J. Mikuckis, Vl. Mingėla, A. Novickis, T. Papartis, V. Perminas, P. Plechavičius, A. Reklaitis, M. Rėklaitis, V. Raulinaitis, J. Skardis, A. Sodaitis, Dr. V. Sruogienė, Mag. Hist. K. Stalšanas, J. šarūnas, E. Šulaitis, V. Šventoraitis, J. Tumas, O. Urbonas, J. Vėgelis, V. Vilkutaitytė-Gedvilienė, B. Vrublevičius.

ATSTOVAI: Balys Brazdžionis, Chicago, Ill. Andrius Mart. Cieminis, Rochester, N. Y. Stasys Misiūnas, Omaha, Nebr. Jonas Citulis, Cleveland, Ohio. V. Šalkūnas, Australija. Morkus Šimkus, Baltimore, Md. Kazys Trečiokas, Newark, N. J.

PLATINTOJAI JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Boston, Mass.—"Baltic Florists",
Brockton, Mass.—A. Mantautas,
Chicago, Ill.—J. Karvelis, "Margiriai", J. Memėnas, K. Rožanskas.
Cleveland, Ohio—V. Ročiūnas,
Detroit, Mich. — "Neringa", V. Perminas.
Grand Rapids, Mich.—J. Belinis,
Los Angeles, Calif.—V. Prižgintas,
Philadelphia, Pa.—A. Impulevičius,
Newark, N. J.—Kazys Trečiokos,
Rochester, N. Y.—P. Saladžius, A. Sabalis.
Waterbury, Conn.—V. Vaitkus.

KANADOJE:

Hamilton, Ont.—J. Pleinys, Z. Orvidas,
Toronto, Ont.—V. Aušrotas, A. Kuolas, "Parish Library", J. Smolskis,
Montreal, Que.—"Parish Library",

ANGLIJOJE:

J. Bružinskas, 46 Springcliffe, Bradford 8, Yorks.
"Dainora", 49 Thornton Ave. London, West 4, Great Britain.

AUSTRALIJOJE:

N. Butkūnas, 9 Cowper St., St. Kilda, Vic.
A. Kubilius, 131 Crozier Ave., Edwardstown, So. Australia.
P. Mažylis. 22 Aberdeen St., W. Geelong. Vic.
E. Stašys, 72 Canterbury Rd., Canterbury, Suburb, NSW.

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB Seminario Salesiano Altamira, Caracas.

THE WARRIOR, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS", 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y., U.S.A. Subscription $6.00 per year. Single copy 60 cents.

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

KU biblioteka
093 00523529 4

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

KARYS

Atgaivintas Jungt. Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲMĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 3 (1350) KOVAS - MARCH 1959

KRISTUS KĖLĖS — MIRTIS KRITO!

P. BLIUMAS

Besiartinančio rytmečio šviesa nugalėjo nakties tamsybes. Išaušo skaistus Velykų rytas. Miestuose, miesteliuose ir bažnytkaimiuose sugaudė bažnyčių bokštuose varpai. Jų aidas, sklisdamas per laukus ir klonius, skelbė žmonėms džiaugsmingą naujieną:

"Kristus kėlės, — mirtis krito!.."

Visur neįprastas žmonių judėjimas: vieni pėsti, kiti važiuoti, skuba į bažnyčias. Net ir tie, kurie tik retkarčiais jose pasirodydavo, šį rytą nesutingo savo kasdienybėje. Visų akys ir širdys nukrypo į bažnyčių bokštus, kuriuose be paliovos gaudė Velykų varpai. Netrukus bažnyčios buvo pilnos žmonių, iš kurių krūtinių išsiveržė džiaugsmingos giesmės žodžiai: "Linksma diena mums nušvito, — aleliuja, aleliuja, aleliuja!.."

Kristaus prisikėlimas iš mirusiųjų įrodo Jo dievybę. Jis savo prisikėlimu patvirtino ir mūsų tikėjimo tikrumą. Šv. Paulius savo laiškuose korintiečiams rašo:

"Jei Kristus neprisikėlė, tai mūsų pasakojimai apie tai yra tušti, — taipgi būtų tuščias ir jūsų tikėjimas".

Ir pats Kristus sako apie savo prisikėlimą: "Aš esu prisikėlimas ir gyvenimas. Kiekvienas, kuris gyvendamas tiki mane, tas ir miręs gyvens manyje amžinai. Aš jį prikelsiu paskutiniojo teismo dienoje".

Neveltui šiandieną visame pasaulyje tiek galingai gaudžia bažnyčių varpai ir skelbia amžinosios Kristaus prisikėlimo tiesos pergalę. Velykos — krikščioniškojo pasaulio džiaugsmo, atsinaujinimo ir atgimimo dvasioje šventė. Vely-

Velykinis altorius Kaune 1957 m.

Nuotrauka gauta iš Lietuvos

kos ateina kartu su pavasariu, kai saulutė prikelia gamtą vėl naujam gyvenimui. Kristaus prisikėlimas, sutramdęs mirties ir pikto viešpatavimą pasaulyje, prikėlė ir žmogų naujam — dvasiniam gyvenimui ir atskleidė jo tikrąją gyvenimo prasmę.

Dabar pasaulyje tiek daug kančios, neteisybių ir ašarų tik todėl, kad žmonės atmeta Kristaus dieviškąjį mokslą ir amžinojo gyvenimo viltį, tedievindami laikinąjį ir pilką materializmą.

Velykų varpų garsai tepažadina mūsų širdis naujam — dvasiniam prisikėlimui. Jų aidas testiprina mumyse Dievo, savosios kenčiančios lietuvių tautos ir artimo meilę. Juk ir mes pradėjome skęsti materializmo bangose. Mumyse įsigalėjo pavydas, neapykanta ir tarpusavio rietenos. Mes jau baigiame pamiršti, kas esame, kokios mūsų pareigos savosios pavergtos tautos ir Tėvynės Lietuvos atžvilgiu. Kaikurie nuėjome tiek toli, kad nebesusikalbame su savo vaikeliais gimtąja kalba. O kiek mūsų jaunųjų sesučių ir broliukų paskęsta svetimtaučių šeimų bangose?!

Kristaus prisikėlimo šventė tesustiprina mūsų religinius, tautinius jausmus ir viltį į gražesnę mūsų kryžiuojamos tėvynės Lietuvos ateitį. Velykų varpų garsai tenukelia mūsų mintis į dabar pavergtą tėvynę Lietuvą ir teprimena tuos kelius ir vieškelius, kuriais Velykų rytais skubėdavome į didžiąją Prisikėlimo šventę. Tada gal dažnas pasakysime, kad Lietuvoje Velykos tikrai būdavo džiaugsmo šventės!

O dabar mūsų broliai ir seserys Lietuvoje velka sunkų kolchozų vergijos jungą, ištremtieji į nykaus Sibiro taigas, nebegalėdami pakelti savo sunkios gyvenimo naštos, daug kartų skaudžiai klumpa po ja... Jiems nebeskamba Velykų rytą bažnyčių varpai ir jiems užginta viešai kartoti džiaugsmingąjį aleliuja...

Bet jie, gerai žinodami ir jausdami, kad kiekviena kančia turi savąją paskirtį ir prasmę, kantriai kenčia, jų dvasios nepalūžta, jie neperka sau laisvės už pavergėjo duonos trupinį ir šventai tiki nepriklausomos Lietuvos prisikėlimu...

Suprasdami, kad dvasinis gyvenimas yra svarbesnis už materialinį, kaupkime visas savo jėgas ne tarpusavio barniams ir beverčių sąskaitų suvedžiojimui, bet pavergtos tėvynės Lietuvos laisvės prisikėlimo valandoms greičiau priartinti.

Tiesa visada laimi. Ji ir prie kryžiaus prikalta prisikelia. Tikėkime, — išauš skaistus Velykų rytas ir mūsų kenčiančiai tėvynei Lietuvai. Tada iš visų pasaulio kraštų sugrįžę jos vaikai vėl trauks džiaugsmingą prisikėlimo giesmę:

"Linksma diena mums nušvito — aleliuja, aleliuja, aleliuja!"

Kazys Bradūnas

ALKAKALNIO ŽIEŽIRBOS

Per Žemaičių kalvas kopia debesys
Su ledinio lietaus kibirais,
Ažuolynų viršūnėmis remiasi
Ir pasikalba su aitvarais.
Per Žemaičių kalvas joja raitelis
Su burtažodžiu gyvu tautos —
Alkų akmens po kojomis aikteli
Didumu paslapties nugirstos.
Mano kaulai nubalo kaip sniegas,
Mano žirgas prie šono ramus,
Mano vardo neatmena niekas
Mediniuose šiaurės kaimuos.
Bėga žmonės jieškodami pelno,
Aš be lobių genties vienturys —
Tiktai varputį laikančiam delne
Suka lizdą laukų vyturys.
Mano kaulai dūlėdami dega —
Siurbias kančios žarijom giliai.
Mano žirgo nasruos klaikiai žlega
Žalvario brizgilai.
Mano balno suklapsi kilpos —
Tamprų lanką tempiu.
Mano kerštas, po žemėm netilpęs,
Veržiasi šaltupiu.
Jau šilo ošiančias viršūnes
Plaka pirmi audros lašai.
Žemele motina —žiniūne,
Ar nepažįsti? Pamiršai?
Tai senas mūsų kampo dievas
Grįžta žaibuojančiu keliu
Ir pasilieka vienų vienas
Trūnyti Rūpintojėliu.

NUOŠIRDŪS VELYKINIAI SVEIKINIMAI MŪSŲ MIELIEMS SKAITYTOJAMS IR BENDRADARBIAMS.

KARYS

Į PRAEITĮ PAŽVELGUS

MORKUS ŠIMKUS

Baltimorės Lietuvių Tautiškas Knygynas 1958 m. spalio mėn. 11 d. paminėjo 50 metų sukaktį. Vieną, kitą senesnį leidinį pavarčius paaiškėja, kad knygyno amžius gerokai ilgesnis.

Knygyno užuomazga glaudžiai susijusi su Lietuvių Mokslo Draugystės pirmos kuopos įsisteigimu Baltimorėje 1889 m. gruodžio mėn. 22 d.

Pirmuose įstatuose randame: "Jieszkinys L. M. Draugystės yra platinti apszvietimą ir mokslus lietuviszkoje kalboje. Savo jieszkinį Draugystė pasiekti tariasi spausdindama ir platindama sziaip naudingas ir moksliszkas kningas prigimtoje kalboje. Kningius turi savo užžiūrėjime draugystės kningyną ir jos rinkliavą". Pirmoji valdyba: perdėtinis — Jonas Szliupas, vietininkas — Ign. Bubelis, rasztininkas — Sim. Vencius, yždininkas — Jonas Stoczkus, kningius — Marc. Radavyczia.

L. M. D. 1890-1891 metų veikloje pažymėtina: dr. J. Šliupo knygos "Lietuviszkieji Rasztai ir Rasztininkai" išleidimas ir knygyno įsteigimas. 1890 m. vasario mėn. 13 d. pasiųsta į Prūsus rankraštis "Istorija lietuviszkosios raszliavos" ir 185 markės M. Jankui. Balandžio mėn. 23 d. nutarta pasiųsti $30.00. L.M.D. pirmųjų metų apyskaitoje pažymėta, kad spausdinimui "Lietuviszkųjų Rasztų ir Rasztininkų" pasiųsta M. Jankui $75.00. Jankus knygos spausdinimą uždelsė ir 1891 m. vasario mėn. 1 d. susirinkime "už suvėlinimą spaudos darbų p. Jankui ir p. Mauderodei Prūsuose isztarta tapė papeika". Rugpiūčio mėn. 30 d. paskaitytas laiškas M. Jankaus "kuris daneszė, jog kninga Lietuviszkieji rasztai ir rasztininkai yra gatava, tik reikia aptaisymo".

1891 m. rugsėjo mėn. 27 d.: "Sutarta, pagal J. Paukszczio įneszimą, įkurti kningyną ir Paukszcziui už aukavimą Draugystei kningų isztarti savo szirdingą padėką". Tai ir yra knygyno įsteigimo data, nes sekančiame L.M.D. susirinkime spalio mėn. 25 d. vėl paminėta, kad nuo J. Paukščio gauta knygų į knygyną po vieną egzempliorių. 1891 m. gruodžio mėn. 27 d. pranešama, kad: 1. "Lietuviszkieji Rasztai ir Rasztininkai" jau yra Baltimorėje ir 2. nutarta nuo kovo mėn. (1892) leisti laikraštį "Apszvietą".

"Lietuviszkieji Rasztai ir Rasztininkai" viršelyje pažymėta: "Kaszta Baltimorės Md. L.M. Draugystės. Tilžėje 1890. Taigi čia rankraščio ir pinigų gavimo metai, nes iš anksčiau minėto Jankaus laiško aišku, kad knyga buvo išspausdinta prieš 1891 m. rugpiūčio mėn. 30 d.

L.M.D. kuriantis knygynas buvo paminėtas vienu sakiniu. 1891 metų pabaigos įstatuose knygynui skiriamas atskiras skyrius apimąs ištisą puslapį, kur paminėta ir laikraščiai: "Kningynas kuopos ir Draugystės užlaiko visų lietuviszkų laikraszczių po vieną ekzempliorių, ar jie iszeina Prusuose ar Amerikoje, nežiūrint į linkmę tų laikraszczių".

Iš Apszvieta 3 Nr. 237 p. paaiškėja tolimesnis knygyno likimas. Reikaluose 'Lietuvių Mokslo Draugystės" rašoma: "Balt. kuopa L.M. Dr-ės laikė savo mėnesinį susiėjimą 26 d. birželio 1892 m. Tapė sutarta kningyną perkelti į svetainę, kur susirinkimai yra laikomi, bejė 1012 E. Baltimore Str... Iszdavimai gi tokie: už transportą "Liet. Rasztų R." isz Prusų dol. 37.70". 1890 m. L.M.D. veikė tiktai viena kuopa Baltimorėje. Kurion įstodavo iš kitur, siųsdavo nario mokestį ir rašydavo laiškus jiems rūpimais klausimais.

Sumanius (rugsėjo 28 d.) atspausdinti Didžiųjų Lietuvos Kunigaikščių atvaizdus, gautas laiškas iš V. Rutkausko, Ansonijos Conn., kuris spalio mėn. 26 d. susirinkime buvo paskaitytas, ištrauka: "gyvendamas dar Lietuvoje macziau Senapilėje pas notarą paveikslą Gedimino, maliavonėje ant medžio. Medis tasai perstato Didį Kunigaikszti Gediminą, paskui labai daug iszsiszakojusis, ką kiekviena szakutė perstato tolymesnę jo gentę. Asz tada buvau dar per jaunas ir taip-jau-gi buvau lenkpalaikis, tai ant tos maliavonės žiurėjau kaip ant abrozėlio, vienok sziandien praneszu, kad nors kiti apžvalgytų tokį abrozą. Norintysis matyti tą paveikslą, nereikalauja eiti pas notarą, nėsa gali jį gauti dėl peržiurėjimo jo rasztinyčioje nuo rasztininko".

1891 m. Vytauto Didžiojo atvaizdas jau buvo apyvartoje.

Dr. J. Basanavičius, tuo metu gyvenęs Lom Polanka Bulgarijoje, pirmasis L.M.D. narys iš Europos. Apie jo įstojimą pranešta 1890

m. rugsėjo mėn. 28 d. susirinkime. Metinėje apyskaitoje paminėta, kad 100 frankų, kuriuos [illegible] Banavičius siuntė per Jankų dar ne-

Lietuviškų mokyklų Amerikoje klausimas iškilo 1890 m. spalio mėn. 26 d., nurodoma, kad Vargo 8 Nr. apie mokyklų reikalą buvo rašyta. Vienbalsiai nutarta įstoti į "Susivienijimą Lietuvių Katalikų", kuris, tarp kitko, rūpinosi mokyklų steigimu. Ir vėliau kituose miestuose įsisteigusių L.M.D. kuopų nariai įstodavo į S.L.K. 1891 m. birželio mėn. 7 d. nutarta išleisti "The Bestiality of the Russian Czardom toward Lithuania". Rugpiūčio mėn. 30 d. pranešama, kad jau atspausdinta ir pardavinėjama.

L.M.D. prisidėjo kun. Mykolo Miežinio Žodyną leidžiant.

Knygynams steigti akstinas, tai J. Paukščio pasižadėjimas dovanoti po vieną egzempliorių jo išleistų knygų kiekvienam L.M.D. įsteigtam knygynui iki 1892 liepos mėn.

L.M.D. protestuodama prieš rusų persekiojimus 1891 m. sušaukė tris visuotinus susirinkimus. Gegužės mėn. 5 d. Baltimorėje, dalyvių apie 500. Angliškai kalbėjo M. Cohn, lietuviškai: kun. Burba, dr. J. Šliupas. Deklamavo: Nik. Želvys, V. Karalius, Ant. Niamura, S. Vencius. Susirinkimą užbaigė Ig. Bubelis.

Gegužės mėn. 7 d. Philadelphijoje. Susirinkimą pravedė M. Valinčius. Kalbėjo tie patys asmenys. Gegužės mėn. 11 d. Pittston'e, Pa., dalyvių apie 400. Susirinkimą pravedė kun. Kolesinskas. Pagrindiniai kalbėtojai: dr. J. Šliupas, kun. Abromaitis.

L.M.D. kuopos 1891 m.: Plymouthe, Pa., vasario mėn 22 d.; steigėjas kun. Burba; Shenandoah, Pa., gegužės mėn. 21 d.; Pittstone, Pa., gegužės mėn. 28 d.; Mahanoy Plane, Pa., birželio mėn. 14 d. pirmas susirinkimas, valdyba išrinkta birželio mėn. 21 d.; Philadelphijoje, Pa., rugpiūčio mėn. 23 d.

"Kaimiška Artojų Draugystė" Lietuvoje priimta į L.M.D. 1890 m. spalio mėn. 26 d. Mažai žinių buvo gaunama apie K.A.D. veiklą. Valdybą sudarė: vadovas, raštininkas ir knygius, raštininkas ėjo iždininko pareigas. Visuotini susirinkimai buvo šaukiami kas trys mėnesiai, valdyba rinkosi kas mėnesį. Platino tarp kitko "Vienybę" ir "Ūkininką". Priimant naują narį, kurio patikimumas dar neaiškus, jam nieko nesakoma apie draugystę, bet tikrasis narys priima iš jo pinigus už laikraščius bei knygas ir vėliau pristato.

Marinette'je, Wisc., kuopa įsisteigė 1892 m. liepos 4 d.; Carmelyje, Pa., — 1892 m. birželio mėn. 18 d.; Chicago, Ill. — 1892 m. vasario mėn. 12 d. Ir šių kuopų valdybos sąstate buvo knygius.

Lietuvių Mokslo Draugystės seimo įvykusio 1891 m. lapkričio mėn. 24 d., Plymouthe, Pa., kai kurie nutarimai:

a) sueiti į sąlytį su ukrainiečiais, kurių laikraščiai lietuviams palankūs. Taip pat su prancūzų "Apšvietos Lyga" ir su "Society of Friends of Russian Freedom" Londone.

b) atspausdinti atvaizdus D.L.K.: Vytenio, Mindovės, Gedimino ir Algerdo.

c) kad visos kuopos įsteigtų savus knygynus.

d) švęsti tautiškus paminėjimus: lapkričio mėn. 24 d. kaipo dieną mirimo Simano Daukanto ir kovo 4 d. baudžiavos panaikinimą.

e) lietuviško teatro reikalas pavesta centriniam komitetui, kuris, kiek sąlygos leidžia, turi skelbti dramos veikalų konkursus.

Į centrinį komitetą išrinkta: dr. J. Šliupas — prezidentu, T. Astramskas — vice prezidentu, V. Daukšys — sekretoriumi, Selv. Paukštys —iždininku, J. Paukštys — knygiumi.

Lietuvių Mokslo Draugystės Baltimorės kuopa veikė iki 1897 m.

Naudotasi:

Metinis Pranesimas "Lietuviu Mokslo Draugystės" Baltimorėje, Md. (U.S. of America. Pirmas Metas) Spausdinta kasztais "L.M. Draugystės". Spaustuvėje Juozo Paukszczio, Plymouth, Pa. 1891 m. 46 pusl.

Metinis Pranesimas "Lietuviu Mokslo Draugystės" Amerikoje (Antras Metas). Spausdinta kasztais "Lietuvių Mokslo Draugystė". Spaustuvėje Juozo Paukszczio, Plymouth, Luz. Co. Pa. 1892 m. 64 psl.

American Edition. 1892. Nr. 3. Metas pirmas. Apszvieta. Literatūros ir mokslo mėnesinis laikrasztis. Iszleidžiamas "Lietuvių Mokslo Draugystės Amerikoje". Entered at Plymouth Pa. Post Office as Second Class matter. Tilžėje (Prusuose) ir Plymouth Pa. (Amerikoje). Spausdinta pas Otto v. Mauderodę. 1892. 161-240 pusl.

Vienybė Lietuvninkų 22 Nr. 1893 m.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Marija Gelbėki mus. Sibiro Tremtinių ranka rašyta maldų knygelė. Išleido ATEITIS, 1959. II. 16. Tai vienas iš mūsų tautos kančių kelio dokumentų.

Karaliaus vainikas. Legendos ir padavimai šių autorių: P. Jurkaus, V. Krėvės, N. Mazalaitės, J. Pronskaus, J. Remeikos, Šatrijos Raganos, A. Vaičiulaičio, A. Vienuolio ir Vaižganto. Rinkinį sudarė J. Sodaitis, iliustravo dail. A. Korsakaitė. 112 psl., kieti viršeliai, kaina $2.00. Išleido Gabija, Straight Path, Wyandanch, N. Y.

Knyga verta dėmesio, nes patiekia legendų ir padavimų, ypač jaunimui, apie didingą Lietuvos praeitį ir karžygių darbus. Ji tuo vertingesnė dabar, kai dalis mūsų pačių intelektualų vairuoja į tarptautinius vandenis užsimiršdami savo pareigas tautai.

PROKLAMACIJOS

ANT. BERNOTAS

Gražus birželio sekmadienio popietis. Saulė jau kiek pakrypusi į vakarus, bet taip smarkiai kaitina, kad viskas net mirga. Kareivinių raudoni stogai, rusva rajono aikštė ir papilkėję topolių lapai. Danguje supasi tik keletas purių debesų, lėtai slenkančių Aleksoto link. Mažas vėjelis vos plasdena topolių lapus.

Jaunesnis sanitarijos puskarininkis Bronius Bargaila šiandien budi. Budėjimą pradėjo aštuntą valandą ryto ir išbus iki sekančio ryto.

Broniui nuobodu ir jis neturi ką veikti. Vaikštinėja dideliame ambulatorijos kambaryje: nuo durų iki lango, nuo lango iki spintos, nuo spintos iki stambaus stalo, stovinčio kambario pasienyje. Kai būna rytinis sveikatos patikrinimas, pulko gydytojas majoras atsisėda už to stalo, pasideda ligonių knygą, tikrina ligonius ir įrašinėja diagnozes į tą knygą.

Bronius pasižiūri į išrikiuotus spintoje buteliukus su vaistais, į mažyčius baltus vokelius su milteliais, į molinius indelius su tepalais, ir vėl prieina prie lango.

Viduje tvanku, ir jis atsidarė abu ambulatorijos langus. Iš koridoriaus pro langus traukia šiokia tokia oro srovė ir darosi vėsiau. Ambulatorijoje visada yra specifinis vaistų kvapas: atsiduoda karboliu, jodu ir dar nežinia kuo. Neįpratę sako, kad sunku kvėpuoti ir galva pradedanti suktis.

Iš trečio kareivinių augšto labai puikiai matyt: viskas kaip ant delno. Štai, po pat kojomis kiemas ir ilgas sandėliukas, padalintas į daugelį skyrių. Toliau geltonuoja pulko rajonas, nusidriekiąs į kairę. Dešinėje pulko sandėliai. Rajono pakraštyje augšta geležinių virbų tvora. Už tvoros prasideda priemiesčio namukų jūra, pamarginta žaliais medžių kuokštais. Turėtų būt Nemunas, bet per namukus jo nematyt. Tolumoje žaliuoja Jesios augšti krantai, apaugę tankia medžių ir krūmų mase.

Arčiau ir toliau, rajono pakraščiais ir apie sandėlius auga topoliai. Visur čia tų topolių pilna. Nežinia kieno parėdymu ir kokiais sumetimais sodinti tik vieni topoliai. Ar negalėtų būti, sakysime, įvairių medžių: ąžuolų, ir uosių, ir klevų? Būtų įvairiau ir gražiau.

Ir įkyrus medis tas topolis. Vos tik peržydėjo ir žirgučiai spėjo išdžiūti, tuoj visoje apylinkėje pasklinda pūkai. Pūkai su mažytėmis prie jų prilipusiomis sėklelytėmis. Jie voliojasi gatvėje, kimba į plaukus, limpa ant blakstienų, lenda į kambarius.

Lango kampe jų prilėkusi visa sauja. Bronius papūtė ir pūkai pasipylė ore lyg uodų spiečius. Lengvo vėjelio nešami, pūkai iš lėto plaukia sandėliuko link.

Rajone verda gyvenimas. Užsiėmimų šiandien nėra, kareiviai laisvi ir kiekvienas sunau doja laisvalaikį kaip sugebėdamas. Viena grupelė sėdi medžio pavėsyje ir, turbūt, lošia kortomis. Kiti kažką diskutuoja: gal statutą mokosi, gal šiaip ką aiškinasi. Pora guli pievutėje ir skaito laikraščius. Keliolika kitų, išsivilkę palaidines, aikštės viduryje spardo futbolą.

Tik sargybinis, stovįs sargyboje prie gink lų sandėlio, lėtai juda nuo vieno kampo prie kito. Ir Bronius čia džiūsta ambulatorijoje. Jei šiandien ne dežūravimas — jis jau seniai būtų atsidūręs mieste. Leidžiamą išeiti miestan sanitarai visada gauna.

Va, viršilos Puišio žmona kažkokiu reikalu eina į sandėliuką. Gal vištas palesinti, gal paršiuko pasižiūrėti. Liktiniai puskarininkiai ir viršilos, gyvenantieji kareivinių ribose, pulko vado leidimu gali laikyti paukščius ir net kiaules.

— Puiki boba, — gėrisi Bronius viršiliene. — Net atsižiūrėti negalima. Tiesiog į pagundą veda. Kaip iš pieno plaukusi, sakydavo jo ma ma, pasižiūrėjus į tokias moteris.

Puišienė iš tiesų graži moteris. Stamboka ir tokia apvalutė it pampuškėlė. Didele krūtine ir auksu žibančiais plaukais. Jos veidas toks lygus ir skaisčiai ružavas, kaip saulėje nokęs obuoliukas.

Ir jis norėtų tokią žmoną turėti. Gal kada ir turės. Ji turėtų būti graži ir apvalutė. Ir būtinai su auksiniais plaukais.

O taip, Bronius jau turi savo mergaitę. Tokią kaštaniniais plaukais mėlynakę. Ir labai simpatingo snukučio Jadzę. Išeidamas į kariuomenę paliko ją tėviškėje. Ji pasižadėjo jo neuž miršti ir parašyti laiškų.

Laiškų iš Jadzės jis gauna. Štai ir dabar vieną nešiojasi palaidinės kišenėje. Jį skaitė net keletą kartų ir moka beveik atmintinai.

— Kažin ką šiuo metu veikia Jadzė? — atėjo Broniui nelaukta mintis galvon. Namie tai jau tikrai nesėdi. Gal išėjo į kaimą pas draugės, o gal išlėkė kur į gegužinę. Ji labai mėgsta šokti ir Bronius bauginasi, kad ją kas nepaviliotų. Kol jis tarnauja kariuomenėje — nieko nepadarysi, reikia kęsti.

Sekmadienį budinčiam darbo nedaug. Iš ryto su daktaru atleido keletą ligonių, ir viskas. Vakare gal ateis keli perrišti šunvočių ar miltelių nuo galvos skaudėjimo. Tiesa, čia pat esančioje pulko ligoninėje jis turi tris ligonius. Tuos prižiūrėti reikia. Netokie jau ir baisūs tie ligoniai. Vienam šunvotėmis išversta blauzda ir negali vaikščioti. Kitas viduriuoja ir nuolat bėga į išvietę. Trečias turi temperatūros ir paguldytas ištyrimui.

Vakare išmatuos temperatūrą, padarys perrišimus, duos paskirtų vaistų, — ir baigta! Kitu laiku retai kas užklysta.

Bronius neturi ką veikti. Jis jau perskaitė "Karį", peržiūrinėjo "Trimitą", pavartė "Lietuvos Aidą". Vytauto Didžiojo metai ir daug rašoma apie jį patį ir jo laikus. Koks puikus vadas buvo Vytautas ir koki narsūs jo kariai!

Taip. Bet tai buvo jau seniai. Prieš penkis šimtus metų. Ir priešai veržėsi į Lietuvą iš visų kampų. Kai šarančiai. Buvo su kuo kariauti ir savo narsumą parodyti.

Kur tu dabar pasirodysi? Nė karo, nė priešų.

Argi tikrai taip, Broniau?

Va, už demarkacijos linijos sėdi lenkai. Čia pat, ranka pasiekiami. O mes sėdime šioj pusėj ir nieko nedarome. Laukiam ir kas rytą vakarą dainuojam "Mes be Vilniaus nenurimsim".

Mes dar esame per silpni, rašoma "Karyje". Reikia sustiprėti, reikia budėti ir ruoštis. Nuolat ruoštis. Mes nežinome, kada Vilniaus atvadavimo valanda ateis. Bet ji tikrai ateis.

Ruoštis. Reiškia, mes savo tėvynei galime būti naudingi ir kitais būdais. Ir ruošdamiesi.

Jau kelinta diena Bronių kamuoja viena labai bjauri mintis. Jis yra patekęs į akligatvį, iš kurio neranda išeities. Nežino, kaip pasielgti, ir kam tikėti. Tiesiog į balą.

Dauguma liktinių pulko puskarininkių ir viršilų, be savo tiesioginių pareigų, laisvalaikiais dar užsiima ir kuo kitu. Jie mokosi. Kam tik sąlygos leidžia, jie lanko vakarinius suaugusiems kursus, gimnazijas, klausosi paskaitų. Yra jau ir tokių, kurie universitetą pradėjo griebti.

Bronius taip pat mokosi.

Vieną kartą, beskaitydamas laikraštį, jis užtiko skelbimą: Kaune, Gedimino gatvėje veikia Berlitzo svetimų kalbų kursai. Galima mokytis vokiečių, rusų, anglų ir prancūzų kalbų. Priimami pradedantieji ir jau kiek pažengę klausytojai. Dėl sąlygų ir tolimesnių instrukcijų kreiptis nurodytu adresu.

Broniui gerai sekasi svetimos kalbos. Vokiškai jis jau išmoko lankydamas gimnaziją. Dabar norėtų mokytis kurios kitos. Gal pabandyti anglų?

Nurodytu laiku jis nuvyko, susitarė ir pradėjo lankyti tuos kursus. Du kartu savaitėje, vakarais.

Kursai užima nedidelį kambarį, kurio viduryje milžiniškas stalas, aplinkui apstatytas kėdėmis. Ir tų kursantų nedaug — gal koks penkiolika. Keli jų kariai.

Jau taip pasitaikė, kad antros dienos vakare greta Broniaus atsisėdo kažkoks žydelis. Jaunas, gal dvidešimties metų, ir gražiai pasirėdęs.

Pamoka dar nebuvo prasidėjusi.

—Giršas Z., — nieko nelaukdamas susipažino jis ir atkišo savo ranką. Mėgstu karius ir mielai būnu jų draugystėje, — toliau plepėjo jis ir rodė savo rusvus dantis.

— O pats ar tarnavai kariuomenėje? — savo ruožtu pasiteiravo Bronius.

—Niu, dar ne, bet jeigu pašauks — mielai eisiu, žydeliai nėra Lietuvos priešai. Matau, kad esi vyresnis. Koks tavo laipsnis ir kur tarnauji? — toliau teiravosi jis.

— Esu jaunesnis sanitarijos puskarininkis ir tarnauju antrame pėstininkų pulke Šančiuose, — nelaikydamas jokia karine paslaptimi prisipažino Bronius.

— Šančiuose? Puiku, tai labai puiku. Ten tarnauja geras mano pažįstamas Icikas V. Jis turi labai gerą tarnybą — yra sandėlininkas. Gal tu jį pažįsti?

Ne, Bronius Iciko nepažįsta ir nežino, kokiame dalinyje jis tarnauja. Negi visus Šančių karius pažinsi?..

Kitos dienos vakare po pamokos Bronius nulipo laiptais žemyn kartu su Giršu. Buvo gražus ir šiltas vakaras ir liepos kvepėjo švelniu žalumu.

Giršas ėjo kartu.

— Neturėsi nieko blogo, kad aš tave palydėčiau. Toks gražus vakaras ir malonu pasivaikščioti. Aš gyvenu toje pačioje pusėje ir man pakeliui, — šnekėjo Giršas, o jo akys spindėjo keistu gyvumu.

—Žinoma, kad gali. Tuo pačiu keliu einame, —sutiko Bronius, nors jam jo draugystė nebuvo maloni. Jis mieliau eitų vienas.

— Iš kur esi kilęs? — klausinėjo toliau jis.

Bronius pasakė iš kur.

— Turbūt esi iš turtingų tėvų? Bileką į viršininkus nekelia.

— Toks čia iš manęs viršininkas, tik kareiviam šunvotes aptvarstau. Yra vyresnių už mane. O dėl turto tai tikrai nenuspėjai — mano tėvai vargingi žmonės.

— Tai kaip tave į puskarininkius pakėlė?

— Baigiau karo sanitarijos puskarininkių mokyklą, tai ir pakėlė. Gal ir tave pakels, jei tarnausi. Matai tuos mūrus?

— Čia karo ligoninė.

— O joje ir yra sanitarijos puskarininkių mokykla. — Jie ėjo išilgai Karo Ligoninės mūro. Už mūro šlamėjo klevai.

Dabar Giršas labai domėjosi Broniaus turtine padėtimi: kiek tėvai turi žemės, kiek yra brolių ir seserų, ką jie veikia, kur Bronius mokėsi ir kita.

Kitą kartą Bronius iš klasės išėjo anksčiau ir pasuko kitu keliu. Jis norėjo pereiti Laisvės Alėją ir pasižiūrėti vitrinų. Žydų jis nemėgo iš viso, o tokių įkyrėlių kaip Giršas — juo labiau.

Tačiau už keliolikos žingsnių jį jau Giršas pasivijo ir džiūgavo anglų kalbos mokėjimu:

— Puikus dalykas ta anglų kalba. Sau eini gatve ir susitinki savo gerą pažįstamą: — Hello, Mr. Feldman! How are you? How do you do? — Misteriui Feldmanui net nosis ištysta tokį pasisveikinimą išgirdus. Jis tik žiobčioja iš nustebimo ir negali suprasti, kokia kalba jis buvo pasveikintas. O tu juokies iš jo ir labai didžiuojies savo mokytumu. Puikus dalykas, puikus, — nenustigo Giršas. Iš to džiaugsmo jis vos neatsimušė į kažkokią moterį, žiūrėjusią į langą.

Po to jis pakeitė savo temą ir pradėjo klausinėti apie pulko karininkus: ar jie geri, ar nekolioja ir nemuša kareivių? Koks maistas ir kareivių aprūpinimas? Kokių nuotykių pasitaiko tarnaujant?

—Kuriems velniams tau tai reikalinga žinoti? Kai tarnausi — pats pamatysi! — pyktelėjo Bronius.

— Ui, prašau nepykti!.. Aš niekam nieko blogo. Tik taip sau įdomu ir gana. Aš daug blogų dalykų esu girdėjęs apie karininkus, bet aš netikiu. Sakau sau, tie žmonės, kurie taip pasakojo, aiškiai melavo. Greičiausiai, kad jie galvoje turėjo caro laikų rusų karininkus. Dabartiniai kitoki.

Čia Bronius pasisveikino sutiktą aviacijos leitenantą.

— Ar karo policijos nebijai? Laisvės Alėjoj jų pilna.

— Ko man bijoti? Jeigu esi tvarkingai apsirengęs, elgiesi tinkamai, žinai tikslą kur eini ir turi leidžiamąjį raštelį — karo policija nebaisi.

Pasiekus Karmelitus, Giršas atsisveikino ir nuėjo į kairę pusę. Čia jis gyvenąs.

Praeitą trečiadienio vakarą Giršas vėl džiaugėsi anglų kalbos mokėjimu.

— Aš skaitau savo žydiškus laikraščius, paskaitau lietuviškus, moku rusiškai, o dabar pradėsiu skaityti angliškus. Nusiperku sau kokį Londono "Times" arba "Daily Worker" ir skaitau. Kas man ką... Kiti tik žiūri ir pavydi.

Pradėjęs apie skaitymą, Giršas gavo naują temą.

— O kokius laikraščius jūs skaitote? Ar kareiviai gauna laikraščių? Ar jiems skaityti niekas nedraudžia? — bėrė jis klausimą po klausimo.

— Netik nedraudžia, bet dar ragina. Laisvalaikiais tegul skaito, tai naudingai laiką sunaudos. Skaito visokius. Pulke yra karių skaitykla, tai kiekvienas gali ten nueiti ir kokį nori pasirinkti. Kas nenori į skaityklą eiti, gali kioske nusipirkti. Geriausias kariams laikraštis tai "Karys". Ten jie randa įdomių pasiskaitymų ir žinių iš savo gyvenimo.

— Ar jums visi laikraščiai įdomūs? — vėl norėjo žinoti jis.

— Nevisi ir nevisada, — sutiko Bronius, — — Neįdomių laikraščių bei straipsnių mes neskaitome.

— Ar aš nesakiau, kad taip, — nudžiugo Giršas. Jis apsižvalgė aplinkui, lyg ko bijodamas.

Kai jiedu užėjo į namo šešėlį, jis sustojo. Dar kartą apsižvalgė, pačiupo Bronių už rankovės ir patylom pradėjo pasakoti, nuolat užsikirsdamas:

— Aš turiu labai įdomių laikraščių. Pačių naujausių ir geriausių. Rašo tik kruviną teisybę kaip zet. Niekados nemeluoja. Tokių laikraščių jūs niekur nerasite: nė savo skaitykloje, nė kioske.

— Tai gal tavo tie laikraščiai iš Amerikos? — pajuokavo Bronius.

— Ne iš Amerikos. Juos čia pat rašo ir spausdina, tik viešai jų nepardavinėja. Nevisi tuos laikraščius mėgsta. O kodėl nemėgsta? Todėl, kad jie teisybę kelia. O teisybė akis bado, —bakstelėjo jis pats sau pirštu į kaktą.

—Aš turiu visokių laikraščių. Skirtų kariams, ūkininkams, darbininkams ir tarnautojams. Kiekvienam pagal jo darbą. Ir visi tik gryną teisybę rašo.

Jis pasikrapštė ir iš vidujinės švarko kišenės ištraukė sulankstytą popierių.

—Čia aš tau duosiu vieną tokį laikraštį, skirtą kareiviams. Perskaityk jį atsidėjęs. Paskui man pasakysi, kaip jis tau patiko. Jeigu turi gerų ir patikimų draugų, duok ir jiems. Tepaskaito. Tik neduok karininkams, jie to laikraščio bijo.

— Tai tu draudžiamus laikraščius platini? — nebesusilaikė puskarininkis Bronius.

— Aš tau sakiau, kad jie nedraudžiami, tik ne visur gaunami. Suprask mane! Tu manai, kad aš koks lachudra, kad draudžiamus laikraščius platinčiau, — įsižeidė Giršas.

Jis padavė popierių Broniui.

— Jeigu tau patiks, aš duosiu ir daugiau. Duosiu visą pundą. Galėsi išmėtyti rajone. Dalinti nereikės. Niekas nematys ir nežinos, kas tai padarė... Tik žiūrėk — niekam nė šnipšt, iš kur tu gavai, ir ką aš su tavim kalbėjau. Good bye! — atsisveikino jis ir dingo patamsyje.

Bronių pagavo keistas nujautimas. Aišku, Giršas yra komunistas ir platina draudžiamą literatūrą. Dar niekuomet jam nėra tekę susitikti tokių žmonių. Ir pasimaišyk tu man tokiam velnio vaikui po kojų...

Kitą dieną jis perskaitė gautąjį laikraštuką —"Kareivių Tiesą". Mažas, keturių puslapių laikraštukas, spausdintas blogame popieriuje, iškraipytu ir sudaužytu senu šriftu. Apačioje lyg pajuokai pridėta: "Karo cenzūros leista" ir "Spaudė spaustuvė "Spartakas" Kaune".

Bronius nuėjo į šalutinę palatą, kurioje nebuvo ligonių ir niekas netrukdė, ir ten skaitė. Ir tai įsidėjęs į kitą laikraštį, kad niekas nepastebėtų ir neįtartų, kokią literatūrą jis skaito.

Tokios literatūros jam niekad nėra tekę skaityti. Tiesa, vos tik pradėjo lankyti gimnaziją gimtajame apskrities mieste, dar seimų rinkimų ir agitacijų metu, jis matė ant sienų ir tvorų iškabinėtus plakatus, kuriuose buvo vaizduojami kunigai ir kiti pilvūzai, arią pasikinkę kaimiečius į plūgą. Plakatai buvo nukreipti prieš kitas partijas ir juose buvo užrašyta stambiomis raidėmis: "Balsuokite už Darbo Kuopą", numeris toks tai. Kadangi tai buvo rinkimų ir agitacijos įkarštyje, viena partija šmeižė kitą, — mažai kas į tuos plakatus tekreipė dėmesio. Vienas kitas tik patraukė pečiais: argi ir taip galima?

Kitą kartą vasaros atostogų metu, naktį jo dėdė rado kaimo kryžkelėje pribarstytų kažkokių lapelių. Lapelius dėdė surinko ir perskaitė. Nors ir būdamas bemokslis žmogelis, dėdė tačiau suprato, kad lapeliai yra nukreipti prieš valdžią. Viso, kas nukreipta prieš valdžią, jis nekentė, ir tuos lapeliūkščius įmetė į pečių. Buvo pasilikęs tik vieną, kurį parodė Broniui. Lapelyje buvo aiškinama, kodėl mūsų kaimiečiai skursta ir siūloma nuversti valdžią bei sudaryti sovietinę. Po lapeliu buvo lygiai tokios pat pastabos, kaip ir "Kareivių Tiesoje".

Ir ko čia toje "Kareivių Tiesoje" nepripeckiota! Štai, korespondencijų skyriuje rašoma, kad tokio tai pulko majoras K. kareivį Meldutį primušęs iki sąmonės netekimo, kad X bataliono vadas yra kilęs iš dvarininkų šeimos, kurio tėvai plakę ir korę baudžiauninkus, kad kapitonas Ž. į kuopos raštinę prisivedąs mergų ir su jomis girtuokliaująs per naktis. Ir taip toliau. Ištisa litanija. Čia pat siūloma kuopose batalionuose sudaryti kareivių tarybas ir visą kariuomenės vadovavimą perimti į savo rankas. Taip sakant — padaryti revoliuciją.

Aiški priešvalstybinė ir draudžiama literatūra. Tokios literatūros nė platinti, nė pačiam skaityti neleidžiama. Pasirodo, kad yra kurmių, kurie knisasi po valstybės pamatais. Jie graso mūsų nepriklausomybei. Jie neateina iš anapus sienos ginkluoti tankais ir patrankomis, bet auga ir plėtojasi čia pat, mūsų tarpe it vėžys Kad paruoštų kelią ginkluotiems.

Bronius nesusigaudė, ką toliau daryti. Į kokią nors politinę bylą įsivelti jis nenorėjo. Žinoma, geriausia laikraštuką numesti, ir Giršui pasakyti, kad jis tokios literatūros daugiau nenori ir jos neplatins.

Aišku, Giršas supyks, susuks nosį ir paskaitys jį nesusipratėliu. — Maža bėda. Reikalas tuo ir pasibaigs. Ar tikrai pasibaigs? Greičiausia, kad ne. Giršas, jeigu jis yra tikras komunistas, dėl to nenustos veikti: jis jieškos naujų aukų. Kalbins kitus karius, siūlys jiems savo literatūrą, rinks karines žinias, jieškos šnipų. Ir ras. Iš daugelio vis kas nors atsiranda. Bronius jaus sąžinės graužimą, kad, va, turėjo

savo rankose tokią stambią žuvį ir ją tyčia paleido.

Gal reiktų pranešti policijai? Tegul jie suima Giršą, tegul tardo. Jų reikalas. Bet ar policija dėl tokių niekų, dėl to nelemto laikraštpalaikio darys kokius žygius? Juk čia ne vagystė ir ne apiplėšimas.

Bet ką nors daryti vistiek reikia. Jis kažkur skaitė, kad įstatymai baudžia netik nusikaltėlį, netik to nusikaltimo bendrininkus, bet ir asmenis, kurie žinojo apie nusikaltimą ar nusikaltėlius, bet nepranešė.

Dabar jis atsiminė, kad dar naujoku būnant kariniai statutai mokė, kad apie kiekvieną pastebėtą priešą, šnipus, kenkėjus ir nusikaltėlius nedelsiant reikia pranešti savo tiesioginiam viršininkui. Viršininkas žinos, kaip toliau elgtis.

Bet ar Giršas tikrai šnipas, kenkėjas ir nusikaltėlis? Juk jis ne karys, netarnauja kariuomenėje, nesilanko į kareivines ir čia savo literatūros neplatina. Jis tik jieško bendradarbių. Yra tikra, kad tokių bendradarbių jis jieško netik karių, bet ir civilių tarpe. Ir ten jis dalina savo atsišaukimus ir verbuoja narius. Per savo neatsargumą užklius kokį sąmoningesnį civilį, tas ir įduos kam reikia. Nereikės nė Broniui teptis rankų ir be reikalo laužyti galvą.

Gal ir taip. Bet kodėl jis turėtų laukti, kol koks nelaimingas atsitikimas Giršą nuves ten, kur jis priklauso? Ar negeriau tą piktžolę išrauti tuojau, kol ji dar nepakankamai išsiplėtė ir dar neprisėjo savo kenksmingų sėklų?

Gerai. O jeigu jis praneš apie Giršos veiklą poliėjai ar savo viršininkams, ar dėl to jis nenukentės? Aišku, Giršas veikia čia nevienas. Jis turi draugų ir bendradarbių. Juk turi būti žmonių, kurie tą literatūrą rašo, ją spausdina ir platina. Jie yra puikiai organizuoti ir, galbūt, turi net ginklų. Reikia manyti, kad Giršas apie Bronių savo augštesniam agentui jau bus pranešęs.

Ir taip puskarininkis Bronius Bargaila vaikštinėja ambulatorijoje iš kampo į kampą ir nesugalvoja, ką daryti. Jis dėlioja prekę nuo vienos svarstyklių lėkštės ant kitos ir nesumoja, kaip ją pasverti.

Po vakarinio ligonių patikrinimo į ambulatoriją atėjo sanitarijos viršila Dragūnas ir pasiteiravo, kas naujo. Nebuvo nieko naujo ir baisaus.

Dabar Bronius apsisprendė ir visą nelemtąją istoriją su Giršu papasakojo viršilai. Dragūnas reikalu susidomėjo, bet pats jokio sprendimo negalėjo padaryti. Ne jo kompetencijoje. Viskas turi eiti komandos keliu. Rytoj rytą tuo reikalu jis pasikalbės su pulko gydytoju. Tuo tarpu jis paprašė jam parodyti "Kareivių Tiesą". Norįs pats susipažinti.

Kitą dieną, pirmadienį, apie 4 val. po pietų į ambulatoriją paskambino pulko adjutantas ir paprašė į jo kabinetą atsiųsti puskarininkį Bargailą.

— Po velnių! — net nusikeikė Bronius, išgirdęs šį parėdymą. Su tokiais augštais viršininkais dėl tokių niekų jis nenorėjo turėti jokių reikalų.

— Tai jau, turbūt, gausi parų? — klausinėjo Bronių jo draugas puskarininkis Vladas. — Tik sakyk, už ką?

— Greičiausiai kad medaliu apdovanos, — juokėsi psk. Lapinskas, atsirėmęs į durų staktą.

Pulko adjutanto kabinetas buvo tų pačių kareivinių kitame gale trečiame augšte. Bronius jį gerai žinojo. Greta kabineto yra pulko kasa ir vėliava. Prie kasos jam yra tekę stovėti sargyboje.

Bronius labai jaudinosi, jo širdis daužė kaip kūju, bet eiti vistiek reikia. Jis dar kartą patikrino, ar visos sagos užsegtos, ar diržas gerai įveržtas ir ar palaidinėje nėra raukšlių. Po to pasibeldė į duris.

— Tamsta adjutante, jaunesnis sanitarijos puskarininkis Bargaila tamsos parėdymu atvykau! — labai jaudindamasis ir varžydamasis atraportavo Bargaila. Jis jautė, kad jo raportas neišėjo taip gerai, kaip turėtų būti.

Už stalo sėdėjo pulko adjutantas kapitonas. Stalo gale buvo jam nepažįstamas civilis.

— Gerai! — pasakė adjutantas. — Sėsk čia ir smulkiai viską papasakok, ką žinai apie priešvalstybinę veiklą. Šis ponas yra saugumo policijos valdininkas ir šia veikla labai įdomaujasi.

Prieš valdininką ant stalo jau gulėjo "Kareivių Tiesa", kurią Bargaila buvo įdavęs viršilai.

Bronius pradėjo pasakoti. Valdininkas buvo pasidėjęs ant stalo bloknotą ir jame žymėjosi.

— Gal matėte, ar kartais Giršas nesikalbėjo su kitais kursus lankančiais kariais ir ar jiems nedavė literatūros? — pasiteiravo valdininkas.

Bronius matė, kad jis pasisveikindavo ir su kitais kursantais ir persimesdavo vienu kitu žodeliu, bet literatūros duodant nematė.

2 p. D.L.K. Algirdo pulko mokomoji kuopa žygiuoja pro estradą. Priekyje vyčio kryžiaus kavalierius kpt. Soltanas, už jo ltn. A. Leveckis, dešiniau — j. ltn. J. Krikštaponis. V. Augustino nuotr.

— Ar jis kitur karius nelydėdavo?

Bronius to nežino.

— Kada sekantį kartą susitiksite Giršą?

Sekanti anglų kalbos pamoka bus trečiadienio vakare. Ten turės būti ir Giršas. Ar jis lydės, Bronius nežino, bet greičiausiai kad taip, nes jo niekaip negalima atsikratyti.

— Ar jis jums sekantį kartą vėl žadėjo duoti kokios literatūros?

—Aš jam turiu pasakyti, kaip patiko šis "Kareivių Tiesos" numeris, tada duos daugiau.

—Pasakykite, kad labai patiko. Pagirkite laikraštuką. Čia, kur rašo apie jūsų pulką, pasakykite, kad persūriai parašyta, kad perdėta. Jeigu jis teirausis kokių naujienų iš pulko gyvenimo, galite šį tą papasakoti. Tik supraskite, ką galima sakyti, ko ne. Esate pamokytas, todėl galite atskirti, kas yra karinė paslaptis, o kas tik šiaip sau eilinis plepalas. Jei paklaus, ar yra karių, pritariančių "Kareivių Tiesos" skleidžiamoms mintims, sakykite, kad tokių būtų galima surasti. Jei pasiūlys "Kareivių Tiesą" ar ką kitą paplatinti karių tarpe ar išbarstyti kareivinių rajone, sutikite. Jeigu sekantį pasimatymą jis tokios literatūros jau turėtų, paimkite. Jei lieptų kariams literatūrą padalinti, nesutikite. Sutikite išmėtyti kareivinių rajone, ir tai tik nakties metu. Prieš išmėtydamas literatūrą pasižiūrėkite, ką jis jums įdavė. Gali būti, kad jis, norėdamas išbandyti tamstos patikimumą, gali tamstai įduoti išbarstyti betkokių legalių lapelių ar net laikraščio gabalų. Išbarstykite ir tuos nedvejodamas.

—Pulko rajone išbarstyti galite be baimės, — toliau tęsė savo pamokinimus valdininkas, — jums nieko neatsitiks. Aš su pulko vadovybe tuo reikalu susitariau, — čia jis reikšmingai žvilgterėjo į adjutantą ir pamojo galva. — Tačiau išbarstyti galėsite tik pirmą kartą. Barstydamas atydžiai apsižiūrėkite, ar jūsų niekas nemato. Neišmeskite viską vienoje krūvoje, išmėtykite po lapą.

Toliau valdininkas pagalvojo ir kažką parašė ant popieriaus lapelio.

— Čia yra adresas. Ketvirtadienio vakare aštuntą valandą punkt būkite šioje vietoje. Ar žinote kur?

Bronius perskaitė lapelį ir linktelėjo.

— Jei kas klaustų, sakykite, kad einate pasivaikščioti. Ką toliau reiks daryti — susitarsi-

me vėliau. Apie šį pasikalbėjimą su manim nei Giršui, nei kam kitam — nė žodelio! Elkitės taip, tarsi jūs apie tai visiškai nieko nežinote. Kitaip elgdamiesi jūs galite šį reikalą sugadinti. Atminkite: šis reikalas be galo svarbus! Tai tas pats, ką fronte su ginklu rankoje kariauti su priešu.

— Ponui valdininkui ateityje galėsi pranešinėti tik apie tokius atsitikimus, kaip šis. Apie visus kitus atsitikimus, jeigu tokių pasitaikytų, pranešk nustatyta tvarka —komandos keliu. Leidžiamąjį raštelį išeiti į miestą visada gausi, — pridėjo nuo savęs kapitonas. — Jei kas pasiteirautų, kokiu reikalu pas mane buvai šauktas, sakyk, kad tarnybos reikalais. Supratai?

— Supratau, tamsta kapitone! — atsakė pusk. Bargaila ir stodamasis kaukštelėjo batų užkulniais.

— Dabar gali eiti! — pabaigė pasimatymą adjutantas.

Kai Bronius išėjo iš kabineto, jam sukosi galva, kaip nuo gausiai išgerto vyno. Tiek žinių į galvą! Čielas vežimas...

Teka aušrelė,
Šviesi pažarėlė,
Laikas vyrams karan jot...

dainavo mokomoji kuopa, grįždama iš pratimų Augštuosiuose Šančiuose. Vyrai mušo koja, net langai drebėjo. Pavakario saulė atsispindėjo jų akyse.

Ponia Puišienė vėl vaikštinėjo apie sandėlius. Jos aptemptos šlaunys ritmingai judėjo į šalis.

— — —

Dabar viskas vyko taip, kaip saugumo policijos valdininko buvo suplanuota.

Trečiadienį Giršas pasiteiravo Bronių, kaip jam patikęs laikraštis.

— Patikte tai patiko, — prisipažino Bronius, — bet kad ten daug ir primeluota. Pavyzdžiui, toje vietoje, kur kalbama apie mūsų pulką, aiškiai parašyta neteisybė. Tokio atsitikimo aš nesu girdėjęs.

— Niu, ar tu esi visuresantis ir visažinantis? Yra žmonių, kurie žino, nebijok, — spyrėsi Giršas, įsmeigęs akis į Bronių. — Ar davei laikraštį ir kam nors kitam skaityti?

— Ne, tebeturiu pas save.

— Nelaikyk. Perskaitęs duok kitam, kaip ten parašyta. Tegu šviečiasi žmonės. O kaip, ar sutinki išplatinti ir daugiau? — paklausė jis tyliai, valandėlę palaukęs.

— Kad labai pavojinga. Dar kas nutvers, tai bus bėdos.

— Gudriai daryk, tai nieks nenutvers. Šimtą kartų apgalvok, tik tada pradėk. Nelįsk į šviesą, viską daryk slaptai, veik patamsyje — niekas nenutvers. Apie veiklą niekam neprasitark, nors ir girtas būdamas. Aš žinau žmogų, kuris tą literatūrą slaptai gauna, tiesiog iš spaustuvės. Jeigu sutinki, kitą kartą atnešiu keletą egzempliorių. Blinkt, blinkt, tamsiuose užkampiuose išmėtyk ir nerk į vidų. Jeigu jau taip durnai atsitiktų, kad kas pagautų, nesakyk, iš kur gavai. Sakyk, kad radai pamestus ant gatvės. Niu, kaip?

— Gal ir būtų galima keletą egzempliorių, — leidosi prikalbinamas Bronius.

— Kitą kartą gausi, o dabar good bye, šįvakar neturiu daug laiko, — nuskubėjo jis.

Ketvirtadienio vakare valdininkas pasiteiravo, ar Giršas vakar nieko nebijojo ir nesielgė kitaip, negu įprasta.

Ne, Bronius nieko nebuvo pastebėjęs.

Šeštadienį po pamokos Giršas tuojau pristojo prie Broniaus. Einant Gedimino gatve, jis kelis kartus atsisuko į užpakalį ir atsidėjęs apsižvalgė.

Nieko įtartino nebuvo matyt. Gatvės pakraštyje po liepomis snaudė vežikas. Šen ir ten judėjo žmonės. Kitoje gatvės pusėje šnibždėjosi du įsimylėjėliai. Jie, turbūt, sugrįžo iš laukų, nes mergaitė laikė rankoje laukinių gėlių puokštę.

Pasukus į šalinę gatvę, Giršas padavė Broniui mažą paketuką, suvyniotą į rudą popierių ir surištą siūlu. Atrodė, lyg naujai iš knygyno pirkta knyga.

—Čia literatūra, — sušnibždėjo jis. Įsidėk tarp savo knygų, niekas neįtars. Yra ta pati "Kareivių Tiesa" ir keletas kitokių atsišaukimų.

— Kaip tik šiandien geras laikas, — džiaugėsi Bronius. — Šeštadienį didelis judėjimas. Daug kareivių išėjo į miestą. Kas į kiną, kad pasivaikščioti, kas šiaip kur. Dauguma grįš tik apie vidurnaktį. Išmėtyti nebus pavojinga. Aš pats šiandien budžiu, bet į kursus išleido draugas. Kai jis eina, aš jį pavaduoju.

— Tai gerai, — buvo patenkintas Giršas. — Sau nepasilik nieko. Jau skaitei.

Už savaitės sutiktas valdininkas pagyrė Bronių, kad viskas vyksta puikiai. Beveik visas Broniaus išmėtytas proklamacijas jis turįs savo rankose. Perdavusi pulko vadovybė. Dalį lapelių surinkę patruliai, kitus atidavė atskiri kareiviai. Gal tik kelių trūko.

—Jums gal bus įdomu, kodėl mes leidome proklamacijas išmėtyti kareivinių rajone, —kal-

L.V.S. RAMOVĖ NEW YORKO SKYRIAUS PREMIJOS KOMISIJOS

A K T A S

Komisija susirinkusi posėdžio 1959 m. vasario 20 d. Lietuvių Amerikos Piliečių Klube, Brooklyne, apsvarstė ir nustatė, jog ypatingos vertės Lietuvos karinei istorijai turi studija KAROLIS XII LIETUVOJE IR KAUTYNĖS TIES KLIŠOVU 1702 M., kuri buvo išspausdinta KARYJE 1958 metų balandžio mėn. Nr.3 ir aegužės mėn. Nr. 4.
Todėl Komisija nutarė New Yorko RAMOVĖS Skyriaus 25 dol. premiją skirti tos studijos Autoriui,

PULKININKUI OSKARUI URBONUI,

šiuo metu gyvenančiam Stockholme, Švedijoje. Šio akto originalą laikyti Skyriaus bylose, o kopiją pasiųsti plk. O. Urbonui.

K. Kepalas
Komisija: J. Kiaunė
Z. Raulinaitis

1959 m. Vasario 20 d.
Brooklynas, New Yorkas

NAUJŲJŲ K A R I O SKAITYTOJŲ DĖMESIUI

Norintieji įsigyti plk. O. Urbono premijuotą studiją "Karolis XII Lietuvoje ir Kautynės ties Klišovu 1702 m." prašomi reikalauti iš KARIO administracijos KARIO 1958 m. Nr.3 ir Nr. 4.

Dar galima gauti vertingą ir įdomią plk. O. Urbono studiją "Lietuvos Senosios Karinės Vėliavos Švedijoje", kurios papildymą skaitėte vasario mėn. Reikalaukite KARIO 1956 m. Nr. 3 ir Nr. 4.

Ta pat proga galima užsisakyti 1958 m. KARIO Nr. 9, kuris yra padidintas ir specialiai skirtas Lietuvos kariuomenės 40 metų sukakčiai paminėti, ir Nr. 10 iškeliantį Clevelando Ramovėnų veiklą, dėl kurios dar ir šiame numeryje rasite skaitytojų pasisakymų.

Kiekvienas KARIO numeris kainuoja po 60¢. Užsisakydami kartu siųskite ir pinigus. Pašto išlaidas apmokės KARYS.

---

bėjo valdininkas. — Štai padaryta keliais sumetimais. Pirma, pulko vadovybė norėjo patirti, kiek mūsų kariai yra subrendę politiniai ir ideologiniai. Ar mūsų kareivukų auklėjimas ir mokymas vedamas tinkama kryptimi? Ar jie atsparūs svetimoms įtakoms ir priešo propagandai. Štai žinoti be galo svarbu, nes karo metu priešas stengsis ne tik mus mušti savo ginklu, bet dar labiau norės dezorganizuoti ir griauti iš vidaus. Kita vertus, išmėtymas pulko rajone buvo reikalingas dar ir tam, kad jūs įsigytumėte Giršo pasitikėjimą ir mes galėtume iš jo išlupti daugiau paslapčių. Negalime žinoti, gal jis pulke turi ir daugiau savo agentų. Jeigu jo agentai praneštų, kad proklamacijos nebuvo išmėtytos, jis tuojau įtartų, kad jūs esate provokatorius ir su jumis tučtuojau nutrauktų ryšį, o štai mums labai nenaudinga.

—Antra, — tęsė jis, mes norėjome turėti kaltę įrodantį dokumentą. Jei kada nors Giršas bus pagautas, o jis tikrai bus pagautas, ir jam teisme iškelta byla., mes šį faktą patieksime teismui ant stalo. Jums pačiam teisme liudyti nereikės, nebijokite, nemalonumų neturėsite. Mes kitaip susitvarkysime. Komunistai — toks suktas elementas, kad sugeba išsisukti iš visokių padėčių. Nepagavai už rankos — ir neįrodysi. Mūsų teismai visada laikosi nusistatymo, kad nusikaltimas būtų šimtu procentų įrodytas.

Dar vieną kartą Bronius buvo gavęs iš Giršo literatūros. Šį kartą proklamacijos buvo susuktos į ritinukus. Ritinukus Giršas atsinešė savo kelnių kišenėse. Tačiau tos literatūros Bronius jau nebeišbarstė, — atidavė valdininkui, kaip buvo susitarta.

Nebeilgai po to Bronius susitikinėjo su Giršu ir valdininku. Liepos pabaigoje jis buvo išsiųstas į Varėnos poligoną. Poligone išbuvo visą rugpjūčio mėnesį.

Čia stebėjo, kaip mauroja artilerija, kaip į viršų trykšta smėlio fontanai, kaip naktimis dangų raižo prožektoriai ir kaip dantimis kalena sunkieji kulkosvaidžiai.

Sugrįžęs Bronius kursų daugiau nebelankė ir apie Giršą nieko nežinojo. Tik vėlai rudenį kartą gatvėje pripuolamai susitiko valdininką. Valdininkas jam papasakojo, kad Giršas Z. ir dar pora kitų yra suimti, sėdi kalėjime ir laukia teismo.Giršas visą laiką buvo sekamas. Kai paaiškėjo, kad jis vieną vakarą nuėjo į Brazilkos lūšnelę pasiimti literatūros, lūšnelė buvo apsupta ir iškrėsta. Buvo rastas visas sandėlis draudžiamos literatūros. Be Giršo, dar buvo suimtas tos lūšnelės savininkas ir kitas asmuo, taip pat atėjęs literatūros pasiimti.

—Nemanykite, kad dabar jau visą šį elementą ir išgaudėme, — baigė valdininkas. — To gero niekad netrūksta. Į jų vietą ateina kiti. Visada reikia sekti ir budėti.

Senovės geografo kabinetas

ANTANAS VYDAS

XVI AMŽIAUS LIETUVIS MENININKAS IR KARTOGRAFAS

DR. V. SRUOGIENĖ

Mūsų istorija yra nepaprastai turtinga didžių įvykių ir žymių žmonių gausumu. Juo daugiau tyrinėjama, juo daugiau iškyla jų iš praeities miglų.

Labai įdomus, o, deja, mūsų visuomenei taip mažai žinomas, yra 16-sis amžius, laikotarpis, kada Vilnius pasidarė kultūros centru visai Rytų Europai, kada jis puošėsi nuostabia statyba ir meno kūriniais, kada Lietuvoje buvo sukurta didžiausia pasaulio istorijoje žemės reforma — valakų reforma, — kada išėjo pirmasis Lietuvos Statutas, kada po mūsų žemelę vaikščiojo šviesūs, išmintingi žmonės, šiandien stebiną mus savo visuomeniniu bei valstybiniu susipratimu, kada skverbėsi į mūsų kraštą humanizmo šviesa, reformacijos sąjūdis...

Jau vien pastarieji dešimtmečiai atskleidė mums visą eilę nežinomų, stambių asmenybių. Užtenka tik atydžiai pasiskaityti Lietuviškąją Enciklopediją! Tremtyje paskelbtoje studijoje prof. Vaclovas Biržiška plačiai nušvietė didįjį humanistą ir mokslininką Abraomą Kulvietį, įrodydamas, kad augštoji mokykla Vilniuje buvo įkurta pastarojo rūpesčiu beveik pusšimtį anksčiau, negu išgarsintoji jėzuitų akademija, atsiradusi mūsų visuomenei reikalaujant ir Didžiajam Lietuvos Kunigaikščiui Žygimantui Augustui nepašykštėjus jai lėšų.

Pulkininkas Andrius savo straipsniu "Aiduose" apšvietė mus apie vėlyvesnį, 17-tojo amžiaus pradžios, vilnietį lietuvį menininką ir kartografą Makauskį, kuris kunigakščio Kristupo Radvilos Našlaitėlio pavedimu padarė pirmąjį visos Didžiosios Lietuvos kunigaikštijos kartografinį matavimą ir išpildė vieną iš gražiausių Lietuvos žemėlapių, savo braižinius išspausdinęs 1613 m. Amsterdame[1]. (Vėliau pasirodė dar keletas to žemėlapio laidų

Dabar, 1957 m. Lietuvoje išleistose "Šiaurės Kelionėse" Kazys Boruta atkreipė dėmesį į daugumos mūsų nepastebėtą kitą lietuvį vilnietį menininką ir kartografą, gyvenusį 16-jo amžiaus vidury, Antaną Vydą. Kruopščiai surinkęs apie jį žinias, autorius 74-me pusl. cituoja trum-

pą informaciją iš didžiosios tarybinės enciklopedijos:

"Vydas (Bidas ir Bildas Antonijus (gimimo ir mirties metai nežinomi) — XVI amžiaus lietuvių geografas. 1555 m. išspausdino savo sudarytą vieną pirmųjų Moskovijos geografinių žemėlapių lotynų ir rusų kalbomis (lotynų kalba buvo mokslo kalba, o rusų — Lietuvos valstybinė kalba). Žemėlapyje atvaizduota Rytų Europa nuo Baltijos jūros ligi Obės upės. Tokiu būdu pirmą kartą Europos žemėlapyje atsirado Vakarų Sibiras ir Obės upė. Žinių apie Moskoviją Vydas gavo iš ruso, buvusio Maskvos okolničiaus, Ivano Liackio, emigravusio į Lietuvą 1534 m."

Sunku iškęsti nepadarius tam tikros digresijos ir nepastebėjus, kaip akiplėšiškai bolševikinės enciklopedijos autorius prasilenkia su teisybe, tvirtindamas, kad 16 amžiuje Lietuvos valstybinė kalba buvusi rusų kalba. Lietuvos rašto kalba vidaus reikalams buvo ne rusų, bet tiek skirtinga nuo jos savotiškoji slavų rašto kalba, kad Lietuvos Statutui išėjus, Maskva buvo priversta darytis jo vertimą į rusų kalbą! Čia pat pravartu paaiškinti, kad okolničius buvo Maskvos kunigaikštijos bajoras, turėjęs teisės dalyvauti kunigaikščio taryboje ir ėjęs jo rūmuose lyg ir maršalo pareigas, lydėjęs valdovą kelionėse, priiminėjęs pas jį atvykusius užsienio pasiuntinius ir pan.

"Šiaurės Kelionių" autorius, pažymėjęs, kad Antanas Vydas sudaręs savo žemėlapį, kaip spėjama, apie 1537 metus, paduoda rusų geografo akademiko L. S. Bergo įvertinimą:

"1542 m. Antanas Vydas, lietuvių dailininkas, buvęs Vilniuje, sudarė rusų ir lotynų kalbomis žemėlapį, vaizduojantį Maskvos valstybę nuo Baltijos jūrų vakaruose iki Obės rytuose. Mums rūpimame žemėlapyje pirmą kartą atsiranda Obė. Kairiajame tos upės krante atvaizduota pasakiška "Auksinė boba", — nuoga moteris ant pjedestalo, apsupta ją garbinančių to krašto žmonių: į vakarus abdoriai, į pietus — miestas Sibiras. Plačiuose miškuose tarp Obės ir Mezenijos parašyta: "Didžioji Permė, Didysis Tiumenis, kandoriai, voguliečiai, jugrai"; apie pastaruosius lotyniškai sakoma, jog iš jų kilę vengrai Vengrijoje, kaip tai parodo kalbos bendrumas. Tokio pat požiūrio laikosi ir dabartinis mokslas[1].

Taigi pasirodo, kad A. Vydas buvo ir žymus kalbininkas, ne tik dailininkas ir geografas. Apie jo žemėlapį rusų kartografijos profesorius K. A. Šališčevas šitaip atsiliepia: "Nepaprastai platus ir tikslus savo metui Vydo žemėlapis, su rusiškais ir lotyniškais užrašais, pateikia realų ne tik Maskvos valstybės, bet ir Vakarų Sibiro vaizdą. Ji apima erdvę nuo Suomijos ligi Kaspijos jūros, nuo Kijevo ligi Obės žiočių. Didelio masto (87,5 x 82,8 cm.), orientuotas į rytus, jis vaizduoja Maskvos valstybę iš augšto, kaip iš paukščio skridimo. Jo reikšmė gali būti pilnai įvertinta, palyginus to meto vakarų Europos žemėlapių lygį — schematinių brėžinių, palydinčių Ptolomėjaus 'Geografiją' ir visiškai esančių jos poveikyje"[2].

Toliau jis pažymi, kad tasai Vydo žemėlapis yra pats seniausias Maskvos valstybės Žemėlapis, padarytas anksčiau už "Didįjį Brėžinį", pirmąjį Rusijos žemėlapį, ir kad esąs "rusų kartografijos pradžios ir geografinio jos akiračio gyvas liudininkas".

Z. Herberšteinas keliauja per Lietuvą į maskolių žemę XVI amžiuje

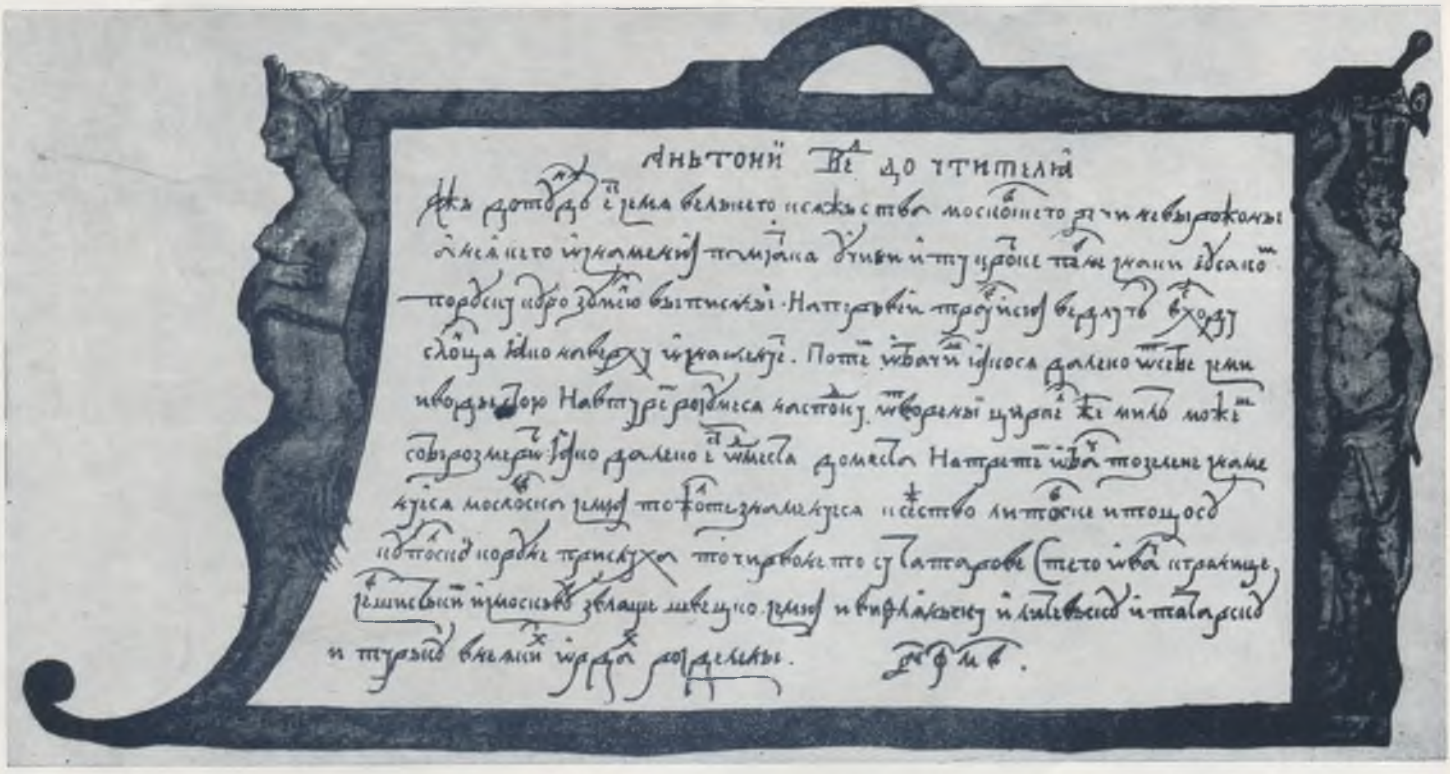

ANTANAS VYDAS SKAITYTOJUI

Iki šiol Maskvos Didžiosios kunigaikštystės žemė yra nežinoma, todėl, paaiškinimui, aš įdėjau pažymėjimus ir tam tikrus trumpus ženklus, aiškumo dėliai, rusiškai rusams, įrašiau. Pirmiausia, žiūrėdamas rytų kryptimi kaip viršuje pažymėta, pamatysi kaip toli vienas nuo kito yra vanduo ir žemė. Toliau, apačioje, praskėstas skriestuvas reiškia kad gali išsimatuoti mylias, sužinosi kaip toli nuo vietos iki vietos. Pagaliau pamatysi kad: žalia spalva pažymi maskvinę žemę, geltona pažymi Lietuvos kunigaikštystę ir tas žemes, kurios priklauso Lenkijos karūnai; o raudona — tai totoriai. Iš čia matysi sienas su visais ir su Maskva, ypač su žemėmis švedų, Livonijos, Lietuvos, Totorių ir Turkų, išdalintom keletui ordų. 1542 m.

Meskime žvilgsnį į patį žemėlapį. Apsiginkluokime padidinamais stiklais ir atidžiai pažiūrėkime. Jis nuo Lietuvos ligi Obės ir Sibiro šiaurės Auksinės Bobos išmargintas piešiniais — miestų, miškų, kalnų, visokių fantastiškų ir būtoviškų scenų, pradedant meškų medžiokle ir baigiant totorių ir kalmukų ordų palapinėmis. Iš žemėlapio galima atgaminti labai daug senokų graviūrų. Prie piešinių —trumpi paaiškinimai, miestų, vietovių ir kraštų pavadinimai (Didysis Naugardas atvaizduotas kaip galinga tvirtovė, bet Maskva neišsiskiria iš kitų miestų tarpo. V.S.).

Žemėlapio apačioje du Vydo laiškai. Kairėje pusėje — Vydas sveikina maloningąjį skaitytoją ir trumpai supažindina su atvaizduotais žemėlapy kraštais — Moskovija, totorių ordomis šiaurėje, kur "dėl labai ilgų naktų ir žemos saulės niekas neauga", o prie Ledinės jūros yra sabalų ir kitų gyvūnų su brangiais kailiais kilmingų ponų ir ponių prabangai, tik toje dalyje, kur Moskovija susisiekia su Lietuva, miškuose veisiasi stumbrai, lokiai ir labai dideli vilkai. Laišką baigia atsisveikindamas skaitytoją iš Vilniaus, Lietuvos, 1555 metais lapkričio 1 dieną. Dešinėje žemėlapio pusėje Antonijus Vydas sveikina ir laimingos kloties linki "Šviesiausiam ir garbingiausiam ponui Gedano (Gdansko) senatoriui Johanui Copenijui", kuris, matyt, buvo mokslo globėjas ir žemėlapio leidėjas. Čia jis rašo: "Rūpestingai ištyręs kraštė padėtį, kuris priklauso didžiojo Moskovijo kunigaikščio valdžiai, kitados Sarmatijos, Europos, Azijos, Skitijos, vardu vadintas, senųjų vienu pavadinimu žinomas. Mes gi, visų valstybių, pilių, jūrų, kelių, tiltų vietas, skaičių, atstumą pažymėjome kokiu tik galėjome stropumu. Ir upių vingius, kryptį ir versmių pradžią, kurios išteka didžiaja dalimi iš pelkėtų lygumos balų. Šiame reikale nemažą pagalbą mums suteikė kilmingas ponas Joanas Liackis, kuris buvęs pas didįjį Moskovijos kunigaikštį Vasilijų, įžymus didikas ir po maišto dėl priespaudos (Ivano Žiauriojo, V.S.) pabėgęs pas nenugalimą

MARE CASPIVM
KALMVCKY ORDA
IVHRI
SCHVICIA
MARE SARMATIÆ

A. Vydo žemėlapis paskelbtas H. Michowo veikale "Das Erste Jahrhundert Russischer Kartographie", 1906, Hamburg.

Padidinta žemėlapio iškarpa rodo XVI a. laivą, totorių stovyklą, stumbro medžioklę ir raitelius prie Juodosios jūros.

Lenkijos karalių (drauge ir Didįjį Lietuvos kunigaikštį, V. S.), Žygimantą, kur buvo dėl savo išminties ir gabumų meilingai priimtas". Toliau savo laiške Vydas mini Z. Herberšteiną, Austrijos imperatoriaus Maksimilijono pasiuntinį, keliavusį į Lietuvą ir Moskoviją, raginusį pačius moskovitus aprašyti savo kraštą ir daug žinių apie jį surinkusį.

"Antano Vydo žemėlapis buvo plačiai žinomas to meto Europoje. Sebastijonas Miunsteris savo Bazely išleistoje 1544 m. "Universalinėje Kosmografijoje" mini: "Antonijus Vydas iš Lietuvos rašė taip pat apie Moskovitų kraštą. Mes turime su dideliu stropumu sužymėtus kraštus ir miestus (pilis, jūras, ežerus ir versmes) ir kaip toli jie vienas nuo kito" Miunsteris, sudarydamas savo atlasą, kaip spėja vėlesni tyrinėjimai, naudojosi A. Vydo žemėlapiu. Paskui A. Vydo darbą mini olandų geografas Nikalojus Vitsenas savo veikalo įžangoje apie "Šiaurę ir Totorijos Rytus", kad A. Vydas išleidęs Dancige 1555 m. Rusijos, Sibiro dalies ir Totorijos žemėlapį. Taigi anais laikais A. Vydo žemėlapis buvo plačiai žinomas, o paskui buvo užmirštas ir nuslėptas, — reikia atsiminti, kad tais laikais žemėlapis buvo didelė valstybinė paslaptis, — ir tik XIX amžiaus pabaigoje, 1880 m., surastas Hamburge vokiečių geografo H. Michovo ir 1884 m. paskelbtas leidinyje "Seniausi Rusijos žemėlapiai". Atrastu žemėlapiu susidomėjo įžymusis šiaurės tyrinėtojas Nordenšeldas ir augštai jį vertino. Jo žiniomis išlikę tik du A. Vydo žemėlapiai — vienas Londone, Britų Muzėjuje, o kitas — Hamburge, H. Michovo rinkiniuose. Rusijoje A. Vydo žemėlapis pirmą kartą buvo paskelbtas geografijos istoriko Benjamino Kordto 1899 metais Kijeve išleistame "Rusų kartografijos medžiagų atlase"[3], iš kur mes čia dedame A. Vydo žemėlapio nuotrauką".

K. Boruta, įpynęs į mums abejingus šiaurės kelionių aprašymus šią retą žinią apie 16-tojo amžiaus vilnietį lietuvį menininką Antaną Vydą, prideda: "Juk tai, be abejo, buvo didelis savo meto mokslininkas ir dailininkas, — renesanso laikais mokslininkas ir dailininkas jungėsi viename Leonardo da Vinci asmenyje, — buvo bene mūsų dailės pradininkas, kurio mes ne tik vardą ir pavardę žinome, bet turime išlikusius jo žemėlapį ir piešinius".

Iškarpa iš B. Kordto atlase paskelbto, kiek skirtingo, A. Vydo žemėlapio.

1. L. S. Berg, Očerki po istorii russkich geografičeskich otkrytij, Ak. Nauk. SSSR, 1946 m. 7 6psl.

2. Prof. K. A. Šališčev, Osnovy kartovedenija, Geodezizdat, Moskva, 1948 m. 125 psl.

3 B. Kordt, Materialy po russkoj kartografii, vypusk II, Kijev, 1899.

AUGINO TĖVAS SAVANORĮ

STASYS BUTKUS

(Pradžia sausio mėn. Karyje)

PASIDARAU MOTERŲ ADVOKATU

Iki manęs mūsų miestelyje moterims, nemokančioms rašyti, laiškus rašydavo viena moteris ir vargonininkas. Jie imdavo už laiško parašymą po 25 arba 30 kapeikų. Daugiausia rašydavo į Ameriką sūnums, vyrams arba broliams ir į kariuomenę sūnums. Laiškų parašymu daugiausia rūpindavosi moterys — motinos, bet ne vyrai — tėvai.

Pramokęs rašyti, ir aš pradėjau moterims rašinėti laiškus. Kainos už parašymą nenustačiau. Kiek duodavo — tiek būdavo gana. Dažniausiai gaudavau už laiško parašymą po 15 kapeikų. Po 10 arba 20 kapeikų rečiau. Vadinas, dvigubai pigiau, negu senieji "raštininkai", todėl juos nukonkuravau. Be to, moterims būdavo drąsiau savo vargus išpasakoti (kad parašyčiau laiške) vaikui, negu suaugusiam. Pagaliau buvau išsidirbęs šabloną rašyti. Pirmąjį puslapį pradėdavau ilgais sveikinimais, paskutinįjį baigdavau ilgais atsisveikinimais, o tik 2 ir 3 pusl. prirašydavau, ką moterėlės norėdavo parašyti. Jeigu jų pasakojimų neužtekdavo dviem puslapiam, tai prirašydavau visokių naujienų iš savo parapijos. Miestelyje gyvendamas girdėdavau visas parapijos žinias.

— Tai vaikelis! — girdavo patenkintos moterėlės. — Prirašė visus pilnus lapus. Man nereikėjo daug pasakoti.

Po parapiją sklido mano garsas ir mano klijentūra didėjo. Per metus uždirbdavau už laiškų rašymą po 50 rublių. Susirašinėdavau su Amerikoje gyvenančiu St. Makauskiu. Jis mane pamokė, kaip teisingai užrašinėti adresus į Ameriką ir kokia tvarka. Daugelis mažai raštingų amerikiečių taip užrašydavo savo adresus, kad Dieve apsaugok! Ne kaip rašoma angliškai, bet kaip sakoma. Ir būdavo: Bruklyn, Čikaga, Najork, Filadelfija ir t.t. Arba rašydavo rusiška tvarka. Pirma rašydavo ne pavardę, numerį, gatvę, miestą, bet miestą, gatvę, numerį vardą, pavardę. Daug tokių laiškų žūdavo.

Makauskio pamokytas, pradėjau negerus adresus taisyti. Miestų pavadinimus patikrindavau iš pašto antspaudų. Tik su gatvėmis būdavo sunkiau. Turėdavau rašyti taip, kaip parašyta. Nebuvo kur patikrinti. Tuo būdu sumažėjo dingstančiųjų laiškų skaičius.

Kartą girdžiu, kaip aklas miestelio gyventojas Stravinskas aiškina kaimo moterėlei, nusiskundusiai, kad jos sūnus Amerikoje negaunąs jos laiškų:

— Nueik, moterėl, pas Butkiuką. Jis tau gerai užrašys adresą. Jeigu nebus aišku iš laiško, tai jis adresą užrašys iš pečventės (vadinas, pašto antspaudo).

Moterėlė atėjo pas mane. Adresas tikrai blogai užrašytas. Aš užrašiau iš vadinamos "pečventės". Po kiek laiko moterėlė atėjo pas mane su gautu laišku ir dovana — sūriu. Jos sūnus gavo mano parašytą laišką.

1911 m. įsteigus Kurtuvėnų miestelyje pašto agentūrą, mano tėvukui nebereikėjo eiti į Bubių pašto agentūrą laiškų parnešti. Jis pasidarė bedarbis. Bet už tai aš iš pašto gaudavau šį tą uždirbti. Duodavo man nunešti telegramas į dvarus bei kaimus. Už verstą (beveik kilometras) nueiti gaudavau po 10 kapeikų. Nueini 5 varstus — gauni 50 kapeikų.

Moterėlės gaudavo iš Amerikos pinigų. Reikia pašte pasirašyti, o jos nemoka. Kviečia mane už beraštį pasirašyti. Už pasirašymą gaudavau po 3 arba 5 kapeikas. Taigi, šiek tiek užsidirbdavau ir galėdavau nusipirkti knygų ir išsirašyti po keleta laikraščių. Kadangi ir tėvams reikėdavo duoti, nes tėvas buvo nedarbingas, tai ko trūkdavo iš pašto, reikėdavo dasidurti darbu dvare. Darbymečiais eidavau į dvarą uždarbiauti. Tekdavo dirbti net tokius sunkius darbus, kurie dirbami tik suaugusių vyrų, bet ne vaikų. Negalint pakelti sunkių maišų arba sugriuvus su didele ir sunkia točke, pilna šlapių durpių, dvaro pareigūnai rėkdavo, keikdavo o kiti net spirdavo į sėdimąją. Kumečiai vyrai juokdavosi, tik moterys užsistodavo. Todėl dvaras su visa savo įgula: dvarininku, dvaro pareigūnais ir kumečiais pasidarė man pabaisa ir visų jų neapkenčiau. Nenuostabu, kad iš pat mažens susidraugavau su kaimu, su ūkininkais.

Tenka dar pabrėžti dėl pašto. Kai Bubių pašto agentūrai už laiškus ir kt. tėvukas turėdavo mokėti, tai įsteigus Kurtuvėnuose pašto agentūrą, jai nereikėdavo nieko mokėti.

SUSIKERTU SU RUSŲ ŠOVINISTAIS

Iš Amerikos ateinančių laiškų vokuose, viršuje iš kairės, būdavo užrašas: „Europa — Russia". Šiandien jau neberašome "Europa". Kartą viena moterėlė ateina su laišku iš Amerikos. Pasižiūriu į voką ir nudžiungu. Taip miela širdžiai žiūrėti. Ogi vietoj vieno "Europa — Russia" užrašyta "Europa — Russia — Lithuania. Ne ranka rašyta, bet spaustuvėje atspausdintomis raidėmis. Vadinas, tokių vokų Amerikoje yra daugiau.

Patiko tai man ir nutariau pravesti propagandą, kad visi mūsų kurtuvėniškiai Amerikoje taip adresus rašytų. Rašydamas moterėlėms laiškus į Ameriką, laiško pabaigoje vis pabrėždavau, kad rašydami adresą, vis užrašytų taip: "Europa — Russia — Lithuania".

Na, ir pasipylė iš Amerikos laiškai su "Europa—Russia—Lithuania". Tik vienas "išminčius" atsirado, kuris savo laiške piktai išbarė laiško raštininką ir prašė jo nemokyti, nes jis geriau žino, kaip adresus rašyti.

Pašto agentūros viršininkas Bielskis, didelis rusų šovinistas, nemokąs lietuviškai, pasiuto. Suprato, kad tai mano darbas. Kartą man užėjus į paštą, Bielskis pradėjo mane barti ir vadinti "miatežninku" (maištininku).

—Čia jokios Lietuvos nėra. Čia yra tik Rusijos Šiaurės Vakarų kraštas! — Viršininkas rėkė ant manęs.

Užpykau ir aš. Vaikiškai įsikarščiavau. Bielskiui nurodžiau, kad ir Rusijos istorijoje ir geografijoje yra minimi Lietuvos ir lietuvių vardai. Mūsų ginčų besiklausydamas, vienas valdininkų juokdamasis prisipažino, kad skaitęs mano laiške "Šaltinio" redakcijai eilėraštį "Naujieji Metai". Jau nuo seniau žinojau, kad jie mano laiškus naikina, bet dabar prisipažinus, dar didesnis pyktis paėmė.

— Neturite teisės svetimus laiškus skaityti ir naikinti — rėžiau jiems pastabą.

Viršininkas Bielskus dar labiau užpyko ir suriko ant manęs:

— Tu, paršiuk, nemokyk mūsų suaugusių. Mes geriau žinome savo teises. O, be to, nesvajok apie savo Lietuvą. Jos nėra.

— Lietuva buvo, yra ir bus! — jau visai įsikarščiavęs atšoviau.

— Ach, tu maištininke! Jeigu tu būtumei suaugęs, tai aš tave į kalėjimą uždaryčiau! — visai įsiutęs Bielskis rėkė ir pro pašto langelį kumščia norėjo man uždrožti. Nuo langelio pasitraukiau ir dar bariausi. Bielskis ėjo pro duris mane už ausų pakratyti, bet aš sprukau laukan, ir pagauk tu, seni, vaiką.

Dabar galvojau, kad įpykęs pašto viršininkas nebeduos man telegramų nešioti. Bet dar gaudavau, tik įgijau "paršiuko" vardą. Pašto sargui lietuviui įduodamas man nunešti telegramą, vis pasakydavo: "Nunešk tam paršiukui miatežninkui". Paršiuko vardas man nepatikdavo, bet "miatežninko" patikdavo, nes svajojau juo būti. Prasidėjus karui, užtrūko mano duonelė iš pašto. Teko vien tik dvaro darbams atsiduoti, nors jo oras jau nuo seniau man buvo labai tvankus.

NEŽINOJO, KAD AŠ LIETUVIS

Savo įspūdžius Pirmojo Didžiojo Karo metu Lietuvoje ir Rusijoje, ir patekimą į rusų kariuomenę, aprašiau savo atsiminimų knygoje "Vyrai Gedimino Kalne". Čia aprašysiu tik tai, ką knygoje esu praleidęs. Apie mergaites nenorėjau knygoje rašyti, bet kai kas man prikišo, kad negerai padariau. Juk ir kareiviai turėjo "simpatijų", taigi kam slėpti ir savo "romantiškąją" pusę. Jeigu taip, tai šios srities mėgėjus nors truputį patenkinsiu.

Įstojęs į rusų kariuomenę, 1917 m. patekau į pačią šiaurę, Murmansko kraštą (Archangelsko guberniją), greta Suomijos šiaurės. Per vasarą ten lietuvių nesusitikau, bet į rudenį atsirado miškų darbams.

Greta mūsų kareivių sargybos būstinės, buvo civilių barakas, kur gyveno atvykę miškų darbams. Mes, kareiviai, saugojome geležinkelio tiltą. Mūsų sargyboje buvome du lietuviai. Anksčiau vienoje komandoje buvome 8 lietuviai, bet rudenį mus išskirstė.

Mūsų sargybų komandos antrasis lietuvis tuoj susipažino su civilių barako mergaitėmis ir susekė, kad ten yra trys lietuvaitės. Viena buvo Rygos lietuvaitė, o kitos dvi sesutės suvalkietės su savo tėvu. Buvo evangelikės, todėl suvalkiečiai draugai jas vadino "prūsėmis". Berta buvo gražiausia.

Aš nesistengdavau greit susipažinti, bet kai pranešė apie lietuvaites — parūpo ir man. Kartą mums pietus bevalgant, lietuvaitės sesutės pro mūsų būstinę nešė ant pečių užsivertusios sausą rąstagalį malkoms. Lietuvis draugas man parodė į jas. Pilnu mėsos kąsniu burnoje išbėgau lauk ir kažko jų paklausiau. Gražioji Berta man piktai atšovė: "Nepamėgdžiok tos kalbos, kurios nemoki!" Matyt, burnoje turėdamas didelį kąsnį, neaiškiai lietuviškai pasakiau, o Berta pagalvojo, kad mane rusą lietuvis pamokė keleta žodžių lietuviškai ištarti. Kad yra daugiau mūsų komandoje lietuvių, šis mano draugas Jonas nepasakojo joms.

Susigėdęs įėjau į vidų ir nieko Jonui nesakiau, tik paprašiau Joną ir rusus, kad jie barake nešnekėtų niekam, jog pas mus, be Jono, yra ir daugiau lietuvių. Be to, paprašiau,

kad manęs nei vardu, nei pavarde nevadintų. Stasių rusų tarpe nėra. Suprastų, kad esu arba lietuvis, arba lenkas, o pavardė grynai lietuviška. Kareiviai ištesėjo ir neišplepėjo.

Vakare užėjau į baraką. Girdžiu, trys mergaitės kalbasi lietuviškai. Atsargiai, palengva, radęs progą, prieinu prie jų ir prakalbinu rusiškai. Berta patiko man, ir nuo to laiko kas vakaras užeidavau į baraką ir vis daugiausia su Berta paplepėdavau. Ir taip apie dvi savaites vaikščiojau, rusiškai su jomis kalbėjausi, ir jos nesusekė, kad esu lietuvis. Man su jomis besišnekant, jos lietuviškai apkalbėdavo visus mus kareivius, kas koks yra. Nemaža ir apie mane prišnekėdavo. Kad nepagautų mano šypsenos, turėdavau užvesti linksmą kalbą. Be įtarimo juokinau jas ir pats galėjau šypsotis. Kartą Berta išsitarė apie mane savo sesutei ir rygietei:

— Tas ruskelis nors negražus, bet malonus ir mandagus. Ne toks, kaip kiti rusai. Man jis patinka.

Kad aš negražus, tai gerai žinojau iš veidrodžių, bet kad Bertai patinku — sužinojau dabar. Ir pasidariau prie jos drąsesnis. Per tas dvi savaites sužinojau jų visus jaunikius ir mergiškas paslaptis.

Pagaliau Berta sugavo mane. Ji buvo kokių 18-20 metų amžiaus, o prie jos lindo ir norėjo vesti vienas kokių 35 metų amžiaus vengras mechanikas. Jis buvo belaisvis, bet gerai mokėjo rusiškai, nes prieš karą gyveno Maskvoje. Jo dėdės Sibire turėjo didelius žemės plotus. Dar belaisviu būdamas, kaip mechanikas gaudavo mėnesiui atlyginimo po 500 rublių (taip girdavosi jis). Tikėjosi gauti Rusijos pilietybę ir pasilikti Rusijoje. Bertos tėvas norėjo, kad Berta tekėtų už jo.

Kartą vakare prie vieno stalo galo rusai darbininkai lošė kortomis, o prie kito galo Berta su tėvu apie kažką kalbėjosi. Man parūpo išgirsti apie ką jie kalbasi. Priėjau prie stalo ir atsistojau tarp Bertos ir kortomis lošiančiųjų. Apsimečiau žiūrįs kaip kortomis lošia, bet ausys buvo atkreiptos į Bertos su tėvu pasikalbėjimą. Tėvas buvo pastebėjęs Bertos ir mano simpatijas.

—Ką tu apie kareivius galvoji. Ar jie gali vesti? Šiandien čia, o rytoj kitur gali juos iškelti, — įtikinėjo tėvas. — O tas vengras mechanikas gerai uždirbs pilietybę gavęs. Tu būsi ponia ir nereikės kiaulių šerti.

— Kad jis senas! — šniurkštė Berta.

Pagaliau Berta pastebėjo, kad mano ausys labai "didelės" ir dažnai žvilgteriu į jų pusę. Ėmė įtarti mane, kad, tur būt, suprantu lietuviškai. Pradėjo gaudyti mano žvilgsnius į ją. Staiga mesdavo savo žvilgsnį į mane, bet aš vis spėdavau nusukti į kortuojančius. Bet vieną kartą nepavyko. Mūsų žvilgsniai susidūrė ir aš nusišypsojau. Berta jau suprato, kad aš lietuvis. Rankas padėjo ant stalo, ant rankų kalvą ir daugiau nebekalbėjo. Tėvas nieko nepastebėjo ir toliau Bertą šnekino. Berta tik trumpai atsakinėdavo: Ne, ne, ne!..

Matau, kad Berta sarmatijasi. Išėjau iš barako. Kitą vakarą vėl atėjau į baraką, bet nesiskubinau prieiti prie Bertos. Kalbėjausi su rusaitėmis. Berta vis sukėsi aplink mane, lyg jieškodama peilio bulvėms skusti. Mačiau, kad jieškojo progų mane prakalbinti. Prakalbinau aš ją lietuviškai.

— Tai jūs lietuvis?! — Berta išplečia savo gražias akis.

— O kaipgi! — atsakiau.

Na, ir sėdamės ant suolo paplepėti. Rusės kviečia Bertą padėti bulvių skusti, bet Berta prašo šiandien palikti ją ramybėje. Žadėjo ryt už visas nuskusti bulves. Rusės, išgirdusios, kad mes lietuviškai kalbamės, irgi nustebo.

— A, tai Bertos "zemliak!" — kalbėjosi jos.

Ir kalbėjomės su Berta iki reikėjo apleisti baraką. Nuo tos dienos dar labiau suartėjome, ir Berta nieko nebeslėpė, nes žinojo, kad per dvi savaites viską gerai įsiklausiau.

(bus daugiau)

Redaguoja V. A.
Mantautas, 38
Sawtell Ave.,
Brockton 39,
Mass.

TREMTIES TRIMITAS

BRANGI SUKAKTIS

Šių metų kovo mėn. 5 d. Šaulių Sąjunga mini 30-ties metų sukaktį nuo jos Įkūrėjo ir ideologo, pirmojo Viršininko ir Pirmininko, VLADO PUTVINSKIO-PUTVIO mirties. Drauge su šia sukaktimi, šauliai mini ir jo žmonos EMILIJOS PUTVIENĖS, Šaulių Moterų Garbės Vadės, mirtį. Emilija Putvienė žuvo bolševikų nukankinta Sibire ir tiksli jos mirties data nėra žinoma.

Brangiajai sukakčiai TREMTIES TRIMITAS paskirs specialų, padidintą numerį. Čia tiktai keliais sakiniais norime prisiminti, jog visas Vlado Putvio gyvenimo kelias buvo garsiųjų Cicero žodžių įgyvendinimas: *"Žmogus yra gimęs ne sau vienam, bet Tėvynei ir saviesiems"*. Nuo jaunų dienų pradėjęs ieškoti kelio į lietuvybę ir už pagaliau rastąjį užmokėjęs savo ir savo šeimos širdies kraujo kaina, Vladas Putvys gyveno tik Lietuvai, Jos šviesios ateities idėjai, Jos amžinumui, Jos garbei ir laimei. Caro valdžios persekiotas, kalintas, ir vėliau ištremtas į Rusiją, jis ir tolimam Rusijos užkampyje neprarado tvirto tikėjimo į geresnes dienas lietuvių tautai. Dirbdamas Šaulių Sąjungoje ir dėl intrygų, ir Lietuvos priešų ant jo pilamų pamazgų kuriam laikui pasitraukęs iš Šaulių Sąjungos vadovybės, jis neapkarto, neprarado dvasinės pusiausvyros, bet išliko stiprus dvasioje, ir vėliau grįžo prie savo mylimos Sąjungos vairo su ta pačia malonia šypsena, giliu ir šviesiu, tačiau realiu optimizmu ir nesugriaunamu įsitikinimu, jog Lietuvos potencija yra didelė, ir Jinai, kaip sakalas, kils virš debesų...

Per anksti ir netikėtai nuėjęs į kapus, šis dvasios milžinas su savim į Amžinybę nusinešė daug svarbių minčių, daug tautos ideologijos deimantų, kurie būtų turėję didelės svarbos ne tik šauliams, bet ir visiems lietuviams. Tačiau ir iš to, ką jis spėjo mums palikti, Šaulių Sąjungai ir Lietuvai lieka be galo turtingas dvasinis palikimas ir jo niekad nemirštantis šauksmas — *"nėr kito kelio, nes ir anapus gyvenimo ribų nerasi skaistaus kampelio, jei skausmu ir darbu neišsikovosi čia, Tėvynės laukuose"*.

Tau, Didysis Šauly, sunki dabar žemė, kurioje Tu ilsiesi, nes ją mindo pavergėjų kojos. Tačiau tai LIETUVOS žemė, ir Tu žinai, kad jinai savyje slepia naujos, skaisčios ateities daigus. Tu žinai, kad jinai vėl sudrebės nuo Tavo taip mylėtų LAISVOS LIETUVOS karių ir šaulių žingsnių, kad joje vėl dygs, augs, skleisis ir bus atkakliai ginamas švelnus NEPRIKLAUSOMYBĖS žiedas.

Su tuo žinojimu širdyje, Pirmasis Šauly, ilsėkis ramybėje!

Roma, 1959. III. 2
Via B. Oriani 87

Aukštai Gerbiamas
Pone Mantautai,

Tvirtindamas Tamstos I.27 laiško gavimą, širdingai dėkoju Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje Centro Valdybai už labai veiklią paramą, suteiktą Lietuvos Pasiuntinybės prie Vatikano išlaikymo klausimu. Toji parama taip pat parodo, kad šauliai tremtyje vadovaujasi tais pačiais patriotizmo jausmais ir valstybingumo dėsniais, kurie buvo Sąjungos veiklos Lietuvoje pagrindas.

Šia proga noriu užtikrinti Centro Valdybą, kad tiek Lietuvos Ministeris prie Vatikano, tiek mūsų Diplomatinė Tarnyba yra padarę visa, kas buvo reikalinga Ministerio ir Pasiuntinybės ligšioliniam statusui išlaikyti. Tik nevisados tinkama diplomatinė akcija duoda visų laukiamų ir reikalingų rezultatų. Taip, dėja, atsitiko ir šiuo atveju. Tačiau L. Šaulių Sąjungos ir šiaip visuomenės reakcija buvo mums didelė politinė paspirtis ir moralinė paguoda. Širdingai dėkoju už pritarimo žodžius, skirtus Lietuvos diplomatams ir man, ir reiškiu gilią pagarbą.

Lozoraitis
Lietuvos Diplomatijos
Šefas

Ponui V. A. Mantautui,
Lietuvos Šaulių Sąjungos
Tremtyje Centro Valdybos
Ryšių Skyriaus Viršininkui

KELKIMĖS

Su pavasariu, su besikalančiu daigeliu ir pirmuoju pumpuru kyla mūsų siela į saulę. Velykų švenčių proga su meile skriekime viena prie kitos, savo pakiliomis mintimis junkimės visos, sesės, ir prašykime Aukščiausią, kad mūsų mintys kas kart būtų skaidresnės, o mūsų darbai vis didesni besiruošiant didžiajam mūsų Tautos Prisikėlimui.

MALDA VELYKŲ RYTĄ

Kasdieną, Viešpatie, atsiunti man savo pirmuosius saulės spindulius ir pasveikini mano pavargusią dvasią savo tiesos skaistybe. O aš klaidžioju patamsėje ir mano širdis pilna kartybių.

Tavo didybės šviesų rytą aplink mane muša Tavo laiko valandos ir džiaugsmingai Tau savo rytmečio maldą čiulba pavasario paukšteliai. O aš tapau kurčia savo dejavimuose ir akla savo sielvarte.

Aš esu skaidrus indas. Išliek ir išgarink, o Dieve, iš jo visus nuodėmės purvus ir išvėtyk tuštybių dulkes, idant jis taptų imlus Tavo malonei ir mano dvasia rastų poilsį Tavo amžinosios išminties šviesoje.

Dieve, leisk man būti žemėje tavo didybės silpnučiu šešėliu ir mažų mažiausia dulkele įsijungti į Tavo nepraeinančių kelių nepabaigiamą kilnybę.

Palenk mano sielą ir pripildyk ją savo meilės skaistybe.

ŠAULIŲ SĄJUNGOS ĮKŪRĖJO KELIU

Kovo 5 d. minime Šaulių Sąjungos įkūrėjo Vlado Putvio 30-tas mirties metines, o jo žmonos šaulių moterų garbės vadės Emilijos Putvienės 3-čias.

Nei laikas, nei jokios kitos aplinkybės negali atitolinti mus nuo tų žmonių, kuriuos mes gerbiame ir mylime, kurie visą savo gyvenimą paaukojo savo tėvynės ir tautos gerovei.

Pačiu reikalingiausiu tėvynei momentu buvo įkurta Šaulių Sąjunga. Remdamasi dorovinga, patriotine ideologija, visiems tėvynę mylintiems, ji liks nemirštanti, brangi įkūrėjo dovana. O, jo ir jo mylimos žmonos Emilijos darbai, pasiaukojimas ir nueitas šviesus, doras gyvenimo kelias švies ilgai skaisčiu pavyzdžiu ir liks gyvenimo kelrodžiu visiems šauliams ir šaulėms.

Mes jaučiam dvasią įkūrėjo — ..
— Pirmyn, pirmyn tautos vaikai
Nebijome audrų nei vėjų —
Nepalūš laisvės sakalai!

Kelmės būrio šaulės 1929 m. Viduryje šaulių Moterų Garbės Vadė Emilija Putvienė, mirusi Sibire.

PAKELKIME KASDIENINIO GYVENIMO KULTŪRĄ

Šia tema nemažai rašoma, taip pat didesniuose ar mažesniuose susirinkusiųjų rateliuose pakalbama.

Mūsų kasdieninio gyvenimo kultūrą galima stebėti iš daugelio atžvilgių, tačiau visi stebėjimai sueina į vieną pagrindinį dalyką — kiekvieno žmogaus vidujinę kultūrą.

Pasisavinus net tam tikras išorines formas, tikrosios vidujinės kultūros stokos paslėpti negalima. Visi kasdieninio gyvenimo dalykai, kurie liudija ir apie mūsų kultūrą turi išplaukti iš giliau, kad taip, o ne kitaip elgiamės ir ne dėl to, kad taip elgtis išpuola, bet todėl, kad taip mūsų vidus diktuoja.

Įvairiose situacijose mes kartais prisitaikome ir prie vietos papročių, griežtai prisilaikome ir gero auklėjimo taisyklių, bet tai dar nesudarys tikrosios žmogaus kultūros pagrindo.

Kasdieninio gyvenimo kultūra yra: ne tik kultūringas prie stalo užsilaikymas (net tada, kada mūsų niekas nemato), ne tiktai švaros pamėgimas ir necenzūrinių išsireiškimų nevartojimas, bet visa namų atmosfera, kuri tokią didelę reikšmę turi visiems, o ypač vaikams ir jaunimui sudaro svarbiausią auklėjimo pagrindą, kurį jie išsineš iš namų.

Jei norime, kad mūsų namai būtų kultūringi, atsiminkime, kad visokios gražios išorinės kultūros formos privalo būti mūsų vidujinės kultūros simboliu. Mes privalome, ne tik elgtis kaip kultūringi žmonės, bet kultūringu būdu galvoti ir jausti.

Pajutus toje srityje trūkumus, suprantama, iš karto sunku pasikeisti. Bet kas sugebės pastebėti ir savo trūkumus išanalizuoti, tas bus padaręs didelį žingsnį, o palaipsniui dirbdamas pasieks ir pozityvių rezultatų.

Stengiantis pakelti savo vidujinę kultūrą, kartu pakelsime mūsų kasdieninio gyvenimo ir mūsų namų kultūrą.

O. S.
2-jo Ulonų D.L.K. Birutės
pulko buv. birutietė

ATITAISYMAS

Pereitame numeryje, psl. 53 įsibrovė nemaloni korektūros klaida: straipsnyje "Rūpinkimės Jaunimu — Tautos Ateitimi" praleista autoriaus pavardė. Straipsnį parašė LŠST CV Jaunimo Skyriaus Vadovas šaulys VLADAS IŠGANAITIS. Mūsų mielo bendradarbio šaulio V. Išganaičio nuoširdžiai atsiprašome.

TREMTIES TRIMITO
redakcija

Jūs visada tvirtinate, kad skaitytumėte lietuviškas knygas, jei jos būtų *geros, storos ir pigios*. O tokias knygas leidžia

NIDOS KNYGŲ KLUBAS

savo nariams. Dėl to stokite į Nidos Knygų Klubą ir skaitykite *pigias, storas ir geras knygas.*

Pastaba: vienintėlė Nidos Knygų Klubo nario pareiga — sumokėti už kiekvieną naujai išleistąją ir nariui atsiųstąją knygą 1 dol., arba 5 šil., arba 3 DM (minkštais viršeliais). Kas nori knygas gauti kietais viršeliais, moka 1.50 dol., arba 7 šil.,

Rašykite: NIDA BOOK CLUB,
1 Ladbroke Gardens, London W. 11.
Gr. Britain

KARIO Padėka

p. J. Telksniui už padovanotus KARIO reikalams 5 lakštus Lietuvos žemėlapio 300.000 mastelio.

Dail. č. Janušui už KARIO redakcijai padovanotą TRIMITO 1932-33 m. pluoštą egzempliorių.

Inž. VIKTORUI KUBILIUI ir šeimai, mirus Jo my'imai motinėlei

KOTRYNAI KUBILIENEI

okupuotoje Lietuvoje, liūdesio valandoje, nuoširdžią užuojautą reiškiame

Kavaliauskų ir Šležų
šeimos

J. A. VALSTYBĖS

— **JAV Gynybos Sekretorius** šiemet pareiškė, kad Rusija dar neturi tarpkontinentalinės balistinės raketos, kurią galėtų panaudoti prieš Ameriką. Ir jos neturės anksčiau už JA Valstybes. Nei viena iš jų dar neturi priešraketinės raketos.

Amerika ginklavimosi lenktynėse pirmaujanti, nes Rusija neturėdama užjūrio bazių ir lėktuvnešių Ameriką gali pulti tik trimis būdais:

1. Rusijos povandeniniai laivai (apie 450) gali pasiekti Amerikos pakraščius, bet jiems skirtos raketos dar nepagamintos.

2. Jos bombonešiai gali pulti per šiaurės ašigalį, bet bombonešių pakankamai neturi.

3. Rusų tarpkontinentinės raketos, kuriomis grąsinama, dar nėra ugnies linijoj.

Tuo tarpu JAV turi šešius būdus pulti Rusiją:

1. 1800 mylių balistinėmis raketomis gali siekti Rusiją iš Europos.

2. Bombonešiai gali pakilti nuo lėktuvnešių iš Vidurželio jūros, Atlanto ir Ramiojo vandenyno.

3. Povandeniniai laivai gali iššauti atomines bombas Regulus raketomis į visus Rusijos pakraščius.

4. Raketos Matador gali siekti Rusiją iš Vokietijos ir tol. Rytų bazių.

5. Bombonešiai gali pulti iš Amerikos ir užjūrio bazių.

6. Tolimo atstumo raketos Snark jau tarnyboje ir greitai ateinanti tarnybon Atlas pilnai atsveria bet kokį Sovietų raketų grąsinimą.

— **7-jo Laivyno,** kuris sukiojasi Formozos vandenyse, lėktuvai gavo naujas raketas — Sparrow III. Tokia raketa sveria 350 svarų, valdoma radaru. Jos siekia toliau, yra taiklesnės ir galingesnės už Sidewinder raketas, kurios pasirodė labai sėkmingos prieš komunistų naikintuvus prie Quemoy salų pereitais metais.

— **JAV kariuomenės dalys** Korėjoj gavo Matador raketas, kurios gali siekti iki 600 mylių.

— **Karo Laivynas** paskyrė atominių povandeninių laivų, kurie bus ginkluoti Polaris raketomis, eskadros vadą. Polaris raketa sieks iki 1,500 mylių. Kiekvienas toks povandeninis laivas turės dvi įgulas: vieną laive, kitą krante. Tokiu būdu reikės perpus mažiau laivų atlikti eskadrai skirtus uždavinius. Pirmasis toks pov. laivas — George Washington bus nuleistas vandenin šį pavasarį. Jis kainuos 110 milijonų dolerių.

— **Vakariniame JAV pakraštyje** — Kalifornijoj įrengta ir atidaryta raketoms ir satelitams leisti nauja Vandenbergo bazė. Iš pirmosios Raketų bazės Floridoje (rytiniame pakraštyje) paleista naujausia tarpkontinentinė balistinė raketa Titan. Pirmi du bandymai nepavyko. Titan sveria 110 tonų, turi 90 pėdų augščio, galės siekti 9,000 mylių atstumus.

— **Armija** gaus naują kulkosvaidį M-60. Jis sveria 23 svarus, greitošauda — 550 šūvių per minutę. Juo galima šudyti iš visų kūno padėčių ir nuo trikojo. Jis yra jau gaminamas. Dabar naudojamas kulkosvaidis įvestas tarnybon 1917 metais.

— **Pagamintas** ir bandomas bepilotinis žvalgybinis lėktuvas — SNOOPER. Jis sveria tik 1,000 svarų, ilgis 15 pėdų, sparnų ilgis 11 pėdų, valdomas nuo žemės. Oran išmetamas dviejų raketinių motorų nuo platformos. Ore varomas 140 arklio jėgų propelerinio motoro. Nusileidžia automatinio parašiuto pagalba. Turi minkštas pagalves saugojančius nuo sukrėtimo susiduriant su žeme. Turi daug aparatų. Žvalgybą gali atlikti fotografijos, televizijos, radaro ar infra-raudonųjų spindulių pagalba.

Bandymų metu toks lėktuvas vienu skridimu išžvalgė aštuonis taikinius, surinko ir davė vertingų žinių ir laimingai nusileido.

— **JAV karinių jėgų** vadovavimo centralizacija įsakyta vykdyti praktikoje tik š.m. sausio mėn. maždaug po metų priėmus centralizacijos įstatymą Kongrese. Dabar daugiau valdžios bus Gynybos Sekretoriaus ir Jungtinio Vadų Štabo rankose, o Armijos, Laivyno ir Aviacijos Departamentai turės mažiau įtakos.

— **Pasirodžius Berlyno ultimatumui,** JA Valstybės per NATO karinių pajėgų vadą gen. L. Norstad įspėjo Rusiją, kad bet koks vakarų Europos užpuolimas bus sutiktas atominių ginklų. Ir, kad vak. Berlynas yra laikomas vak. Europos dalimi.

— **Mokslininkai,** tyrinėdami pietų ašigalį, ore pastebėjo lithium medžiagos daleles. Spėjama, jog jos ten atsirado po JAV atominių sprogdinimų. Gi visą laiką buvo galvojama, kad sugebėjimas lithium medžiagą panaudoti vandenilio bombos sprogdinime reiškia turėjimą rakto į mažų, lengvų ir pigių bombų gamybą. Jei tai yra teisybė, būtų netyčiomis atidengta svarbi paslaptis. Kas galėtų apie tai žinoti — tyli.

ANGLIJA

Krašto apsaugos mokslininkai išvystė naują labai nuodingą medžiagą — Botulinum toxin. Jos vienas svaras gali išnaikinti viso pasaulio žmones ir visą gyvūniją. Šie nuodai gali būti paskleisti per vandenį ir maistą. Jų pagaminimas yra palyginamai lengvas ir pigus. Atrodo, juos gaminasi ne tik vien anglai.

J. L.

KANADA

Vyriausybė galutinai nutarė Kanados karines pajėgas apginkluoti atominiais ginklais. Be anksčiau minėtos BOMARC raketos (Karys Nr. 1, 1959 m.) sausumos kariuomenė gaus amerikonišką LACROSSE raketą. Jinai yra vairuojama, nuo žemės į taikinius, spėjama iki 20 mylių atstumo. Vienai Lacrosse baterijai (4 raketų paleidimo įtaisai, 220 karių) jau paskirta $473,000. Pusė baterijos bus priskirta Kanados pėst. brigadai esančiai Vak. Vokietijoj, kita pusė — prie Artilerijos Mokyklos Camp Shil, Manitoba.

Lacrosse raketos gali turėti paprastus ir atominius užtaisus. Atominius užtaisus JA Valstybės turės savo žinioje. Raketas aptarnaus kanadiečiai.

Skardis

GENEROLO RAPORTAI

(Tąsa)

Quebeco konferencija, kurioje rusai nedalyvavo, vis tik baigėsi, amerikiečiams spaudžiant, OVERLODO operacijos 1944 m. patvirtinimu.

INDIJA

Toje pačioje konferencijoje buvo sukurta jungtinė vadovybė pietryčių Azijai, New Delhi. Vyriausiu vadu buvo paskirtas adm. Mountbatten, kuris tuoj paprašė Wedemeyerį į savo štabą. Wedemeyeris, kuris svajojo vadovauti fronte šarvuočių divizijai, atmetė ir Averell Harrimano, naujai paskirto ambasadoriaus į Maskvą, pasiūlymą, vykti su jo štabu į Rusiją; "Aš gerbiau Averelį, nors kartais jaučiau, jog jis yra per daug pasidavęs Harry Hopkinso užgaidoms".

Tačiau vėliau pačiam Rooseveltui pasiūlius, kad Wedemeyeris būtų naudingas rytuose, Maršallis jį paskyrė į Mountbatteno štabą. Tokiu būdu brig. gen. Wedemeyeris gavo naują darbą ir paaugštinimą į gen. majorus.

Į Indiją jis išvyko 1943 m. spalių mėn. Ten vykstant jam galvoje sukosi mintys, kad jam suteiktas paaugštinimas galėjo reikšti kartu ir juo atsikratymą". Žinodamas, kad Mountbattenas buvo garsus kaip kimbąs Britų štabo viršininkams į plaukus, aš negalėjau atsikratyti minties, kad mudu abu, galimas dalykas, esame tik aukos, nes mėgome atvirai kalbėti". "Mano įtarimą, kad siunčiant į Aziją manimi atsikratoma, patvirtino mano sekretorė, kuri nugirdo pasikalbėjimą Pentagone prie mano įstaigos. Keletas britų karininkų, laukiančių kol juos priimsiu pasikalbėti, dėl vieno strateginio plano, garsiai kalbėdami, spėliojo, kas mane pakeis — ar plk. Roberts, ar plk. Lincoln? Tuo pačiu jie pastebėjo, kad bet kuris iš tų dviejų karininkų būtų priimtinesnis už mane. Kitais žodžiais, jiems pasikeitimas būtų tik sveikintinas".

Wedemeyerio pareigos Mountbatteno štabe buvo vadovauti operacijų planavimui; uždavinys — atidaryti tiekimo kelią į japonų apgultą Kiniją per Burmos džiungles ir Himalajų kalnus.

Kiek vėliau štabas iš New Delhi buvo perkeltas į Kandy, Ceilone, kur 1944 m. spalių mėn. Wedemeyeris, staiga, gavo įsakymą perimti iš gen. Stilwellio vyriausią vadovybę Kinijos karo teatre ir tuo pačiu eiti Čiang Kai Šeko štabo viršininko pareigas. Kinijos karo teatras apėmė pačią Kiniją, Mandžūriją ir Indo Kiniją.

"Galvojau sau, kaip keistai likimas nulėmė, kad turiu kovoti prieš japonus, o ne prieš vokiečius. Dar dirbdamas Karo Planavimo skyriuje Vašingtone aš vis tikėdavausi gauti paskyrimą į Europą. Kadangi buvau studijavęs vokiečių taktiką, aš beveik nesitikėjau kariauti Tolimuose Rytuose, tiekimo linijos pačiame gale, kur pritaikinti modernią karybą buvo galima tik labai ribotai".

KINIJA

Perėmęs pareigas Kinijos karo teatre gen. Wedemeyeris atsidūrė prieš nepaprastus uždavinius. Jis pasidarė atsakingas už karinių operacijų vedimą srityje esančioje toliausiai nuo tiekimo šaltinių ir žemiausiai vertinamoj iš visų tuometinių karo teatrų.

Jau buvo praslinkę 7 metai nuo japonų Kinijos užpuolimo ir, nors gaudama visai menką paramą, Kinija dar vis laikėsi.

Istrukcijos Wedemeyeriui iš Vašingtono buvo; žiūrėti, kad, nepaisant baisių aukų ir kiniečių tautos nedateklių, Kinija "suvaidintų veiksmingą veidmenį šiame kare".

Ne tik su japonais teko kovoti Čiang Kai Šekui, bet ir su atskilusiomis nuo kiniečių nacionalistų kariuomenės komunistinėmis dalimis, kurias ginklavo ir rėmė Sovietų Sąjunga. Tarpininkaujant tarp abiejų pusių Wedemeyeriui teko tada susidurti ir kalbėtis su šių dienų Kinijos despotais Mao Tse Tungu ir Čou En-lai. Jie jam net siūlė perimti komunistinių armijų vadovybę.

Vienas iš pagrindinių uždavinių jam tekusių buvo nacionalistų kariuomenės perorganizavimas. Tuo metu Kinija turėjo apie 350 divizijų. Tokį didelį kiekį karių aprūpinti ir apginkluoti buvo visiškai neįmanoma. Todėl jis suorganizavo bendrą amerikiečių ir kiniečių štabą ir ėmėsi mokyti ir apginkluoti tik 39 divizijas.

Tuo pat metu kai Wedemeyeris pakeitė gen. Stilwellį, Amerikos ambasadorius Kinijai Gauss buvo pakeistas Roosevelto specialaus atstovo gen. maj. P.J. Hurley.

Buvę Stilwellio politiniai patarėjai Kinijoje, State Departmento skirti 4 asmenys: J. Davies, J. Service, R. Ludden, ir J. Emerson (vėliau kai kurie iš jų buvo suimti už šnipinėjimą sovietams) pradžioje pasiliko ir prie Wedemeyerio. Jis tuoj pastebėjo, kad tų patarėjų pažiūros į kiniečius nacionalistus buvo labai neigiamos ir, atvirkščiai, labai palankios komunistams.

Naujasis ambasadorius Hurley, panašiai kaip Rooseveltas ir gen. Maršallis, "ėmėsi Kinijos suvienijimo idėjos klaidingai manydamas, kad kinų komunistai nėra tikri komunistai vadovaujami Maskvos, bet tėra tik kiniečių partija kurią galima sutaikinti su nacionalistų valdžia diplomatinėmis derybomis". Dar toliau tuo reikalu buvo nuėjęs gen. Stilwellis, apie kurį D. Lohbeck biografijoje, Patrick J. Hurley, rašo: "Gen. Stilwellio veikla Kinijoje bus istorijos neatšaukiamai sujungta su konspiracija, kurios tikslas buvo nuversti nacionalistų vyriausybę Kinijoj ir jos vietoje pastatyti komunistinį režimą — ir, pagaliau, visas šitas judėjimas buvo neatskiriama komunistinės celės ar aparato dalis tuo metu veikusios Vašingtono vyriausybėje".

Sumušus Japoniją ir padarius su ja taiką rimti sunkumai prasidėjo su rusų remiamais komunistais. Jaltos konferencijoje Stalinas gavo iš Roosevelto ir Churchillio visas jų norimas koncesijas Mandžūrijoje. "Iš viso, Rooseveltas ir Churchillis Jaltoje pažadėjo Stalinui, kad Čiangas bus priverstas atiduoti Rusijai tas imperialistines privilegijas Mandžūrijoje, dėl kurių Kinija kovojo jau 15 metų su Japonija. Čiangui apie tai buvo pranešta tik po keletos mėnesių. Ir aš niekad neužmiršiu kaip jis reagavo priimdamas ambasadoriaus Hurley, mano akivaizdoje atliktą tą nemaloniausią pareigą, generalisimo painformavimą apie Jaltoje įvykdytą Kinijos tautinių interesų išdavimą".

Anglijos vaidmuo šioje išdavystėje yra labai liūdnas:

"Anglija, atrodė, kaip ir Sovietų Sąjunga, tik dėl kitų priežasčių norėjo matyti Kiniją silpną ir nevieningą. Besirūpindami tik savo prekybiniais tikslais, britai pasipriešino nevikriems Amerikos pastangoms pagelbėti Kinijai pasidaryti stipriai ir nepriklausomai".

1945 m. gruodžio mėn. gen. Maršallis buvo paskirtas Amerikos prezidento atstovu ir ambasadorium Kinijai, kad sutvarkytų įtemptą ten būklę tarp komunistų ir nacionalistų. Jis turėjo prezidento įsakymą suvesti komunistus ir nacionalistus į koalicinę vyriausybę.

Kai Wedemeyeris pareiškė Maršalliui, kad toks uždavinys negali pavykti, "Generolas Maršallis piktai atkirto: 'aš savo misiją įvykdysiu, o jūs man padėsite' ".

Tuo metu dėl sveikatos atsistatydino ambasadorius Hurley ir Wedemeyeriui buvo pasiūlyta jo vieta. Maršallio paragintas jis pasiūlymą priėmė, bet pirma išvyko pasigydyti į Ameriką.

Jam belaukiant numatyto paskyrimo, 1946 m. liepos mėn. jis buvo Dean Achesono, tuometinio valstybės pasekretoriaus, iškviesas ir, jo pasipiktinimui, jam buvo pranešta, kad dėl Kinijos komunistų protesto jis ambasadorium Kinijai nebus paskirtas.

MISIJA Į KINIJĄ

Likęs kariuomenėje jis gavo vadovauti II armiją su vadoviete Baltimorėje. Ten gavęs gynybos sekretoriaus Forrestalio nurodymą parašė memorandumą apie Amerikos politiką Kinijoje. Jame jis aiškiai pasisakė už nacionalistus ir prieš Maršallio vedamą komunistų ir nacionalistų sukoalicinimo politiką: "kas tik padidino skirtumą tarp manęs ir mano gerbiamo viršininko gen. George Catlett Maršallio, kuris, bijausi, niekad man neatleido už priešinimasi jo Kinijos politikai".

Savo memorandume Wedemeyeris bando teisinti Maršallį dėl senatvės ir persidirbimo ir jis vis dar mano, kad tas, tiek blogo padaręs Amerikai ir ypač Kinijai, generolas, vis tik, buvęs patriotas. Čia Wedemeyeris yra arba naivus, arba perdidelis geraširdis. "Maršallis turėjo skaitytis su prezidento Roozevelto įnoriais, kuris dar prieš prarasdamas savo jėgas ketvirtojo savo tarnybos laikotarpio bėgyje, jau buvo apsuptas intrigantų ir komunizmo atžvilgiu minkštų siauragalvių, kurie naudojosi jo žmonos globa ir iš Harry Hopkinso ir kitų, turinčių prezidento pasitikėjimą, gaudavo nepaprastai atsakingas vietas".

Tačiau, Maršallis, persenęs ir nusipolitikavęs generolas žinojo ką daro ir žinojo ko klauso, ypač kai jam būnant valstybės sekretorium jo padėjėjas buvo Vengrijos žydė.

1947 m. liepos mėn. Wedemeyeris išvyko siunčiamas Kinijon inspekcinės kelionės, "fact - finding mission" tikslu painformuoti Ameri,kos prezidentą apie politinę, ekonominę, psichologinę ir karinę būklę Kinijoje ir Korėjoje ir duoti savas išvadas ateičiai.

Atlikęs kelionę Wedemeyeris ir parašė tą garsųjį savo raportą, kuriame jis visai aiškiai pasisakė už Čiang-Kai-Šeką ir nacionalistus, siūlydamas Amerikai juos remti. Raportą gavo Maršallis ir uždraudė jam ir jo misijos nariams ką nors iš to raporto skelbti Amerikos visuomenei. "Netrukus visiems buvo žinoma kad prezidento ir valstybės sekretoriaus buvo uždėti griežti varžtai. Vėlesniame savo liudijime Kongreso komisijai, sekretorius Maršallis prisiėmė šio nuosprendžio pilną atsakomybę".

Taip jo raportas ir liko užmirštas ir ignoruojamas Valstybės departamento stalčiuose. "Raportas, visai paprastai, buvo palaidotas, kol laikui bėgant, jis buvo atkastas senato komisijos tyrinėtojų, išsigandusių dėl komunizme žūstančios Kinijos". Wedemeyeris toliau filosofuoja: "Gal aš padariau didelę klaidą ir nusikaltau pareigingumu savam kraštui, kad mano raportą apie Kiniją ir Korėją sulaikius, vėl grįžau į karines pareigas. Jei būčiau išėjęs atsargon ir būčiau pasisakęs, gal būčiau parodęs tiesą Amerikos žmonėms ir taip išgelbėjęs Kiniją nuo komunistų užkariavimo, kuris toliau vedė į neišvengiamą, kruviną ir tuščią Korėjos karą. Bet aš buvau karys, pratintas ir mokytas vengti politikos, suprasdamas, kad mano pirmoji pareiga buvo vykdyti karinius uždavinius nors asmeniškai ir nesutikčiau su mano vyriausybės politika".

SUNAIKINTI KOMUNIZMĄ

Tačiau po kurio laiko, matydamas, kur veda politika ir negalėdamas su ja sutikti, Wedemeyeris pasitraukė iš karinės tarnybos:

"Pagaliau aš palikau tarnybą vyriausybei tikėdamas galėsiąs skelbti savąsias pažiūras ir tikėdamasis paremti dar tebesančius vyriausybėje tuos, kurie laikėsi tos pat nuomonės, kaip ir aš. Palikau kariuomenę apgailestaudamas, nes tarnybą joje mylėjau".

Baigdamas savo atsiminimus autorius kalba lyg rezignuodamas; "Dar kartą išeidami į karą, sunaikinti tironus ir praplėsti laisvės plotus ir galimumus visame pasaulyje, mes, štai randame, kad mums pavyko tik praplėsti plotus valdomus totalinės tironijos, ir pamatėme, kad mes patys iškėlėme galybę komunizmo, kuris dabar daugiau grąsina mūsų laisvei ir saugumui kaip tas priešas, kurį nugalėjome".

Kad ateityje Amerikos politika ir "didžioji strategija" būtų sveika ir nenuvestų į tokius klystkelius kaip po II Pas. karo, Wedemeyeris siūlo vieton dabartinės Tautinio Saugumo Tarybos (prezidentas, valstybės sekretorius, gynybos sekretorius ir C. I. A. - centrinės saugumo įstaigos direktorius) įsteigti nuolatinę didžiosios strategijos tarybą. Jos nariai turėtų būti skiriami iki gyvos galvos taip kaip ir vyriausio teismo. Šitokia, nauja, skirta tik tam specialiam darbui, taryba būtų daug pajėgesnė už dabartinę, kurios nariai yra apkrauti administraciniu darbu ir neturi laiko gynybos ir saugumo politikos klausimams studijuoti.

Toliau autorius nusako koks vyriausias pavojus šiuo metu grėsia Amerikai ir kas reikėtų daryti jį pašalinti;

"Šiandien mūsų tikslams siekti didžiausia grėsmė yra iš komunizmo. **Mes turime sulaikyti ir sunaikinti šią pasaulinę konspiraciją,** kuri kėsinasi sunaikinti mus. Tačiau mums niekados tas nepavyks jei bijosime rizikuoti. Turime turėti drąsos kautis, jei kitos išeities nėra".

Galutinis knygos tikslas buvo paskelbti visuomenei raportą apie Kiniją ir Korėją, kurį autorius buvo parengęs prezidentui. Tiesa, raportas jau buvo skelbtas valstybiniuose dokumentų leidiniuose, bet plačioje visuomenėje toki leidiniai nėra populiarūs ir neskaitomi.

1947 m. liepos mėn. Trumanas patvirtino direktyvą Wedemeyeriui, ką jis turi daryti išvykęs į misiją: "Jūs nedelsdamas vyksite į Kiniją atlikti politinės, ekonominės, psichologinės ir karinės būklės, dabartinės ir planuojamos, įvertinimą".

Darbą Wedemeyeris atliko tikrai nedelsdamas ir jau rugsėjo 19 d. įteikė raportą prezidentui. Kelionė ir medžiagos rinkimas užtruko 2 mėnesiu. Kelionėje jis buvo lydimas patarėjų iš valstybės iždo, karo ir laivyno departamentų. Jis aplankė pagrindinius tų šalių miestus ir kai kuriuos kaimus. Kalbėjo su įvairių luomų, išsilavinimo ir pažiūrų žmonėmis. Jam buvo įteikta apie 1200 memorandumų iš atskirų žmonių ir iš grupių. Visą tą medžiagą sutvarkęs, jis paruošė savo raportą.

RAPORTAS

Raporto pradžioje jis aiškiai pabrėžia, kad Kinijai grėsia totalinė diktatūra, kurią komunistai, Rusijos

remiami, jai ruošia. Tokia santvarka jau viešpatauja srityse arčiausia prie Sibiro sienų. "Sovietų literatūra, nuolatos patvirtinama komunistų vadų pareiškimų, atidengia aiškiai nustatytą planą išsiplėtimui, toli pranešantį rasizmo ambicingą mastą ir jo pavojingas pasekmes".

Iš vienos pusės Kuomintangas, arba nacionalistų valdžia, kuri deja yra korupcinė, ir neatstovaujanti visos kinų tautos, valdanti totaliniu principu, bet žadanti demokratinę santvarką, iš antros — komunistų, sovietų remiamų, teroristinis rėžimas. Kinijai nėra pasirinkimo, tenka virsti Rusijos satelitu, arba gauti nacionalistams paramą.

Karas suardė visus ekonominio pajėgumo šaltinius. Sovietų okupuotos Mandžūrijos netekimas yra didelis smūgis Kinijos ekonomijai nes ten buvo turtinga pramonė su gausia žaliava. Karo sukelta infliacija vis plečiasi. Tik trečdalis vyriausybės išlaidų padengiama surinktomis pajamomis; likusios dengiamos naujai leidžiamais pinigais. Kainos greičiau kyla už naujų pinigų spausdinimą. Importas daug didesnis už eksportą. Kapitalas bėga iš Kinijos į užsienius. Vyriausybės mėginimai stabilizuoti buklę nevyksta ir nesimato tuo reikalu aiškių vilčių.

Mokyklos irgi labai kenčia nuo ekonominio smukimo ir nuo vyriausybės kontrolės. Neleidžiama pasireikšti laisvai minčiai.

Karinė būklė yra visai bloga ir yra jau palankesnė komunistams kaip nacionalistams. "Dabartinis Kinijos pramonės pajėgumas nėra pakankamas kad galėtų veiksmingai remti karines jėgas. Dabartinėse sąlygose Kinijos karinės jėgos negali sėkmingai kovoti su vidujiniu priešu ir pildyti savo įsipareigojimus kaip tautų šeimos narys. Taigi išorinė pagalba, municijos (labiausiai amunicijos) ir techninės paramos pavidale yra būtina. Ji būtina pirm negu bet koks veiksmų planas, duodantis protingų vilčių, kad pasiseks, būtų pradėtas".

Čia autorius siūlo atvirą ar slaptą paramą kiniečiams, kokią Sovietų Sąjunga jau teikia komunistams.

Negeresnė padėtis ir šiaurinėje Korėjoje. Ten rusai įsteigė ir remia komunistinę diktatūrinę vyriausybę, o pietinėje Korėjoje slaptai varo dezorganizacinį ir griaunamą darbą per komunistines organizacijas. Korėjoje bando valdžią perduoti patiems korėjiečiams. Čia susitinkama kartais su teroristine veikla kraštutinių dešiniųjų, kurie kovoja prieš Korėjos priežiūrą, sukurtą keturių valstybių Patikėtinių Tarybos pavidale.

Karinė būklė dėl dirbtino krašto padalinimo yra pavojinga J.A.Valstybių strateginiams interesams. Komunistų keliamus neramumus krašte J. A. V. karinės jėgos, remiamos korėjiečių pusiau karinių dalinių, pajėgia ir pajėgs sutvarkyti, tačiau nepajėgtų išlaikyti tiesioginės, Sovietų remiamos, invazijos iš šiaurės. Nors šiaurinėje Korėjoje sovietų laikoma 50.000 armija yra tolygi amerikiečių 50.000 armijai pietinėje Korėjoje, tačiau 125.000 šiaurės korėjiečių armija, sovietų apginkluota ir apmokyta yra daug pajėgesnė už 16.00 korėjiečių milicijos J. A. V. laikomos pietinėje Korėjoje ir ginkluotos tik lengvais japonų ginklais. 'Šiaurinės Korėjos liaudies armija yra stipri karinė grėsmė pietų Korėjai, nes labai galimas dalykas, kad Sovietai savo okupacines jėgas atitrauks ir, tokiu būdu, privers pasitraukti ir mus. Tas įvyks, greičiausiai, tuoj, kai tik jie įsitikins, kad šiaurės Korėjos lėlinė vyriausybė ir jų sukurtos ginkluotos jos jėgos yra pakankamai stiprios ir pakankamai indoktrinuotos, kad vykdytų Sovietų tikslus nesant vietoje sovietų karinių dalių". Autorius taip aiškiai išpranašavęs būsimą Korėjos karą, pataria sukurti pietų Korėjoje stiprią armiją iš korėjiečių, kad tuo būtų atsverta šiaurės Korėjos armija.

Išvadose Wedemeyeris siūlo vidaus karą Kinijoje pavesti tvarkyti J. Tautų organizacijai ir remti kovą prieš komunizmą, kol Kinija taps pastovi ir pajėgi. Korėjoje, pasirodžius, kad keturių valstybių Patikėtinių Komisija yra neveiksminga jis siūlo reikalų tvarkymą perduoti J. Tautoms, kurios turėtų dėti pastangas sukurti Korėjos vyriausybę.

Savo siūlymus Wedemeyeris detalizuoja taip:

Kinija tuoj pat turi prašyti iš J. A. Valstybių padidintos paramos medžiagomis ir patarėjais ir apie tai painformuoti J. Tautų organizaciją;

Kinija turi reikalauti iš J. Tautų, kad sulaikytų karinius veiksmus Mandžūrijoje, kurią pavesti penkių valstybių Priežiūros, ar Patikėtinių organui pagal J. Tautų chartą;

Kinija turi įsivesti ekonominio atsistatymo programą ir pradėti sveiką fiskalinę politiką, kad sumažintų biudžeto trūkumus;

Kinija turi nuolatos teikti įrodymus, kad būtinai reikalingos politinės ir karinės reformos yra vykdomos;

Kinija priims iš J. A. V. patarėjus ir vyriausybės atsakingus karinės ir ekonominės srities atstovus, kurie padės Kinijai naudoti gaunamą iš J.A.V. paramą tiems tikslams, kuriems ji buvo skirta;

J.A. Valstybių atsitraukimas iš Korėjos turi būti paremtas susitarimu su Sovietų Sąjunga. Atsitraukimas turi būti proporcingas su kiek galima daugiau garantijų, laiduojančių Korėjos laisvę ir nepriklausomybę;

Pietų Korėjai turi būti teikiama parama: nuolatinis ginklų ir reikmenų tiekimas Korėjos tautinei policijai ir Korėjos pakrančių sargybai;

Įsteigti Amerikos karininkų vadovaujamą pietinės Korėjos kariuomenę, kuri pakeistų dabartinę miliciją: kad kariuomenė būtų pajėgi atsispirti grėsmei iš šiaurės;

Toliau laikyti Amerikos okupacines jėgas Korėjoje;

Technikiniam apmokymui ir taktinių vienetų parengimui duoti patarimus.

Wedemeyerio raporto išvados ir patarimai liko Trumano atmesti ir niekas nebuvo daroma gelbėti Kiniją iš komunizmo nagų.

Naujausia Amerikos Jūrų Laivyno raketa SPARROW III. Ja ginkluoti McDonnell F3H-2 naikintuvai, skirti kautis su priešo lėktuvais. Raketa sveria 350 sv., 12 p. ilgio ir tik 8 cm. skersmens ir vairuojama.

ĮSPŪDINGAS CHICAGOS RAMOVĖNŲ SUSIRINKIMAS

Chicagos visuomenės ir kultūros punktai: Jaunimo Namai ir Lietuvių Auditorija šeštadieniais ir sekmadieniais virte verda. Viename jaunimas, kitame senimas, visi jų kampai užimti, kad ir uodui nosies nebūtų kur įkišti. Štai šių metų vasario 8 L. Auditorijoje buvo susirinkę Chicagos ramovėnai ne tik aptarti savo skyriaus organizacinių reikalų, bet ir pagerbti gyvus ir mirusius. Užtat tą susirinkimą aš ir pavadinau įspūdingu.

Susirinkimą pradėjo, kaip visuomet, ilgametis skyriaus p-kas Pov. Dirkis, pakviesdamas dienos susirinkimo p-ku kolegą Stasį Dirmantą ir sekretoriumi Joną Gaižutį.

Pirmuoju dienotvarkės punktu ėjo 1918 m. vasario 16 d. signataro, pirmojo ir ketvirtojo Lietuvos Respublikos Prezidento ir "Aušros Gadynės" auklėtinio a.a. Ant. Smetonos 15 metų mirties sukakties paminėjimas. Už papuošto velionies paveikslu stalo, ant kurio iš šalių stovėjo keturios lelijos ir dvi Lietuvos trispalvės, susėdo prezidiumas.

- P. Dirkiui perskaičius mirties ne krologą, visi susirinkimo dalyviai atsistojimu ir minutės susikaupimu pagerbė velionį. Po to, prelegentas tę sė raportažą, kuris atvaizdavo Ant. Smetonos visą gyvenimą ir veiklą kaip valstybininko, visuomenininko ir kultūrininko. Tai buvo tikrai kruopščiai paruošta paskaita, kuri dalyviams, tenka manyti, paliko gerą įspūdį.

Toliau buvo pagerbtas ir vienas iš gyvųjų, pasirodęs salėje, ramovėnų, rašytojas Juozas Balčiūnas-Švaistas, gavęs "Draugo" premiją už parašytą veikalą "Jo Sužadėtinė". Laureatas taip netikėtai buvo užklupts to pagerbimo, kad, tardamas padėkos žodį, parodė ir ašarą.

Atlikus visas pagerbimo ceremonijas, vyko senosios valdybos ir rev. komisijos ataskaitiniai pranešimai, kuriuos padarė pirmininkai Dirkis ir Musteikis.

Dėl pranešimų jokių ginčų bei paklausimų nebuvo. Ataskaitos buvo priimtos plojimu. Vienam iš dalyvių tarpo pasiūlius senąją skyriaus valdybą su p-ku Dirkiu palikti, visi vienbalsiai pritarė. Kadangi iš senos v-bos dviejų narių susirinkime nebuvo ir jų sutikimo pasilikti nebuvo, tai vietoje jų darinkti du nauji nariai ir du kandidatai. Tokiu būdu, Povilas Dirkis susirinkimo vienbalsiai buvo perrinktas pirmininku net penktam terminui.

Chicagos skyriaus naują valdybą sudaro: pirm. Pov. Dirkis, I vice p-kas įv. org. reikalams Juozas Butėnas, II vice p-kas kultūros reikalams Jonas Gaižutis, iždininkas Petras Ličkus, sekret. Jonas Burneikis. Kandidatai: Mikas Luneckas ir Petras Aušiūra.

Revizijos komisiją sudaro: Kazys Musteikis, Jonas Liorentas ir Petras Burneikis.

Valdybos adresas: 3922 So. Artesian, Chicago 32 Ill. Tel. IA 7-4693.

Susirinkimas baigtas Tautos Himnu.

..P. Erdvys

VETERANŲ VEIKLA

KŪRĖJAI — SAVANORIAI TORONTE

Prieš 5 su puse metų įsteigtas Toronte kūrėjų — savanorių skyrius, pradžioje turėjęs 14 narių, buvo išaugęs iki 30 ir, glaudžiai visiems dirbant, yra pasiekęs gražių vaisių, ypač savišalpos darbe. Vien tik Vokietijoje gyvenantiems laisvės kovų invalidams, bei varge patekusiems kūrėjams — savanoriams, iki šiol yra pasiuntęs arti 1000 dol. Taip pat, ne vienas skyriaus narys, bėdos ar ligos ištiktas, buvo sušelptas ir ne viena pinigine parama buvo prisidėta prie lietuviško, visuomeninio ir kultūrinio darbo. Dėka vieningo ir našaus darbo, skyrius visuomenėje turi gerą vardą ir jo užsibrėžti tikslai jos yra uoliai remiami. Skaudus smūgis ištiko skyrių per dvejus paskutinius metus netekus net 4 narių. 1957 m., pasiryžimų dar kupinas, mirė A. Pabedinskas ir P. Jogminas, o praeitais metais, ta pati negailestingoji mirtis, išplėšė iš narių tarpo E. Kasperavičių ir L. Čuplinską. Visi nariai yra sulaukę gražaus rudenėlio ir, reikia sutikti, kad metai iš metų, jų gretos retės. Tačiau koks smūgis bebūtų, užgrūdinti kovose veteranai nenuleidžia rankų ir ateičiai kuria savo veiklos naujus planus.

Vasario 1 d. įvykęs skyriaus narių visuotinis-metinis susirinkimas, aptaręs savo tolimesnės veiklos planus nutarė įsigyti skyriaus vėliavą ir pagaminti raikščius su pirmųjų savanorių nešiotais ant rankovės tautiniais trikampiais. Tokie raikščiai bus dėvimi k.-savanoriams dalyvaujant mūsų valstybinių bei tautinių švenčių minėjimuose ir kitose iškilmėse. Taip pat patvirtintas nusistatymas ir toliau, Velykų ir Kalėdų švenčių progomis, šelpti mūsų lais vės kovų invalidus bei k.-savanorius, gyvenančius Vokietijoje. Narių tarpe turima ir vienas laisvės kovų invalidas, buvęs prie Karo Muzėjaus žuvusiems už laisvę paminklo ceremonijų dalyvis, prieš metus atvykęs iš Anglijos. Jam, kaip visiškam invalidui ir bedarbiui, teikiama šiokia tokia parama.

Naujai išrinktoji valdyba pareigomis pasiskirstė taip; prof. dr. A. Zubrys — pirm., St. Čepas — iždi. ir St. Banelis — sekret. Revizijos komisiją sudaro J. Matulionis, J. Šipelis ir Vl. Kazlauskas.

Susirinkimą, kuris užtruko virš dviejų valandų, pravedė J. Matulionis, sekretoriaujant J. Šipeliui.

Bs.

TORONTAS

Toronto šaulių Putvio vardo kuopa vasario 7 d. šv. Jono paparapijos salėje buvo surengusi vie šą pobūvį — vakarą. Toronto scenos meno sambūris "Sietynas", režisuojant St. Romanauskui, suvaidino 1 veiksmo nuotaikingą ir publiką iki ašarų prijuokinusią komediją "Molis Sugrįžo". Tik gaila, kad dėl kelios vietose vykstančių parengimų publikos buvo neperdaugiausiai.

"Sietynas" turi subūręs stiprių scenos meno jėgų ir žada dažniau pasirodyti torontiečiams.

Žinomos šaulių veikėjos E. Klupšienės ir kitų senų šaulių iniciatyva prieš penkerius metus įkurtas šaulių klubas rado atgarsį buvusių šaulių tarpe ir greitu laiku jam buvo suteiktas Putvio šaulių kuopos vakaras. Tiesa, prieš kiek laiko kuopos veikla buvo lyg ir sušlubavusi, bet persitvarkant valdomiesiems organams, einama prie darnaus darbo, kas teikia gražių vilčių ateičiai.

Vasario 8 d. "Tėviškės Žiburių" patalpose įvyko kuopos visuotinis — metinis narių susirinkimas, kurį atidarė kuopos valdybos pirm. J. Preikšaitis ir, po trumpų žodžių, atsistojimu buvo pagerbta naujai įgytoji kuopos vėliava, laikyta per visą susirinkimą, kas pridavė tam tikros rimties. Į prezidiumą pirmininku buvo pakviestas J. Jankaitis, o sekretoriumi V. Petraitis. Priėmus valdybos patiektą dienotvarkę, praeitų metų visuotinio susirinkimo protokolą perskaitė St. Jakubaitis.

Valdybos vardu pranešimą padarė J. Preikšaitis. Valdyba turėjusi 9 posėdžius ir 1 visuotinį susirinkimą. Sąrašuose esą 104 nariai, jų tarpe 13 moterų. Nemaža narių dėl visiško neveiklumo, greičiausiai, bus išbraukti. Nemalonus, esą, įvykis buvęs ir su vienu iš valdybos narių, kuris dėl nesuderinamos su šaulių garbe veiklos buvo priverstas iš valdybos išstoti. Dar vienas narys, kaip nusižengęs šauliškai drausmei ir įstatams buvo pašalintas iš narių tarpo.

Apie kasos stovį pranešimą padarė iždininkas J. Zavys. Per praeitus metus turėta pajamų 460 dol. 41 ct., jų tarpe 301 dol. iš parengimų, o išlaidų padaryta 355 dol. 40 ct., iš jų 185 dol. vėliavai įsigyti. Likutis šiems metams — 105 dol. 01 ct. Revizijos kom. aktą perskaitė V. Bačėnas. Kasa vedama tvarkoje, o tik ankstyvesnių buvusių parengimų apyskaitose esama kai kurių trūkumų.

Parengimų komisijos vardu platų pranešimą padarė St. Jakubaitis. Komisijos pastangomis buvo suruoštos Joninės Wasagoje, padaryti 2 šaudymų pratimai, suruošti 2 pobūviai, davę gražių įplaukų, įsigyta vėliava, užmegsti ryšiai su Hamiltonu ir Londonu šaulių grandžių steigimui ir daromi pasirengimai kuopos vėliavos šventinimo iškilmėms, kurios numatytos kovo 1 d. Tam reikalui yra sudarytas komitetas.

Dėl padarytų pranešimų kiek plačiau buvo padiskutuotas Revizijos komisijos akte pastebėtų trūkumų klausimas.

Slaptu balsavimu į valdybą buvo išrinkti: J. Preikšaitis, J. Jankaitis, V. Petraitis, V. Bačėnas ir M. Valiulienė. Kandidatais liko St. Jakubaitis ir J. Zavys. Pusslapčiu balsavimu į Revizijos komisiją išrinkti St. Banelis, M. Petrulis ir Dragašius jr., o į parengimų komisiją — Jakubaitis ir Ripkevičius.

Prie sumanymų buvo keliamas klausimas imtis iniciatyvos šauliams ruošti tradicines jonines, daryti bent 2 kartu į metus visų šaulių susirinkimus, o š. Rušas perskaitė Centro Valdybos ir "Kario" redakcijos laiškus, kuriais nusiskundžiama sunkia finansine žurnalo būkle, o taip pat "Tremties Trimito" finansiniais vargais, prašant, pagal išgales, juos paremti. Per rankas buvo paleistas aukų lapas ir čia pat surinkta arti 30 dol. Susirinkimo pasisakyta už rėmimą žurnalo "Karys", tik pageidauta, kad "Tremties Trimitas" būtų ne vien kaip informacinis biuletenis, bet talpintų daugiau aktualių straipsnių iš šaulių ideologijos ir bendrai iš šauliškos veiklos praeityje ir tremtyje. Pageidauta, kad visi kuopos žymesni įvykiai pasiektų spaudą ir kas sugeba valdyti plunksną, savo rašiniais remtų spaudą, o pirmon eilėn "Karį" ir "Tremties Trimitą".

Susirinkimas, užsitęsęs tris valandas, praėjo šauliškoje dvasioje ir buvo baigtas Tautos Himnu.

Po susirinkimo, visi susirinkimo dalyviai sesių šaulių buvo pavaišinti skaniais sumuštiniais. **Bs.**

SUKAUSTYTAS KRYŽIUS

Beskaitydamas sausio mėnesio "Karį", radau paveikslėlį (28 psl.), kur rodoma atkuriamo Chicagoje Lietuvos Karo Muzėjaus vaizdas. Reikia pasakyti, kad žuvusiems už Lietuvos laisvę paminklas iš netašytų akmenų ir kairėje stovintis lietuviškas gražus kryžius tinka ir derinasi.

Betgi, visą vaizdą gadina dešiniau paminklo stovintis, naujai sukurto stiliaus, kryžius su kardais. Tas kryžius yra griozdingas, apkarstytas pagaliais ir per vidurį turi, nežinomam tikslui, du kardu, kurie prie švento kryžiaus visai nesiderina.

Rodosi, užtektų kryžiaus ant paties paminklo ir kryžiaus esančio jo kairėje. Nereikėtų žaloti šventenybės ir persūdyti paminklo tikslą. To kryžiaus nereikėtų statyti. O kas lieka — yra puiku ir sodnelio neužgriozdina.

I. Vėgėlis

Gerb. Redaktoriau,

Pereitų metų paskutinieji "Kario" numeriai, lapkričio ir gruodžio, savo turiniu gerokai sujudino buv. kolegas karius.

Atseit, esame dar gyvi ir, reikalui esant, sugebame šaudyti tolimos distancijos pabūklais.

"Laiškai Redakcijai" skyriuje malonu skaityti įneštus rimtus ir pagrįstus pataisymus straipsnių autoriams, kurie rašinėdami gal neturėjo pakankamai medžiagos po ranka, ar vieną kitą epizodą yra primiršę, kas yra visai normalu.

Kiek keistokai skamba laiškas Redakcijai "Kario" skaitytojo iš Baltimorės B.J.M. Jis rašo:

"Paskutinis 1958 m. gruodžio mėn. "Karys" gerokai mane apvylė — turiniu pats menkiausias praėjusių metų numeris. Nieko išskirtinai didingo Clevelando "Ramovėje" nėra įvykę, kad jai reikėtų net trečdalį žurnalo skirti".

Pasisakymas gana stiprokas.

Žiūrint tamstos akimis, turime prisipažinti, kad nieko didingo Clevelando ramovėnai nenuveikė — kalnų nenulygino, slėnių neužpylė, tiltui per Atlantą projekto neparuošė (nors jėgų ir turėjo).

Šiuo momentu nebeturėdami ką, Tamstos manymu, didingo veikti, apsiribojome "klubine veikla", kaip visi mūsų veiksniai ir veiksneliai.

Noriu priminti, kad Clevelando Ramovės v-ba, duodama spaudai medžiagą ir davinius, buvo gana santūri. Aprašant aštuonerių metų veiklą, nebuvo subalansuota 1958 metų aukos karo invalidams šelpti, tai tą sumą ir nutylėjo. 1958 m. duosnūs Clevelando ramovėnai ir buvę kariai suaukojo 402.50 dol., o viso per 8 metus — 2,305.45 dol., tai vis skaičiai prie tos klubinės veiklos.

Kaip matyti iš laiško, esate nebloges medinčius, kad vienu šūviu kliudyte net keturis taikinius: "Kario Redakciją, Clevelando Ramovę, straipsnių autorius ir prof. St. Dirmantą.

Ką, sveikas, būtumėt pasakęs, jei ir prof. St. Dirmanto paskaitos turinį būtume pasiuntę Redakcijai, tai ir visas gruodžio numeris būtų užpildytas?

Rašote, kad prof. St. Dirmanto kalba buvo nuslėpta. Tikiuosi, kad naujai išrinkta Clevelando Ramovės v-ba šį Tamstos pageidavimą gali pakreipti palankia prasme ir minėta kalba gali pasirodyti "Kario" puslapiuose.

Vieną Tamstos pasisakymą pilnai užgiriu, tai skubėjimą užrašyti karinių žygių istorijos.

Kolegai A. K. iš Kaiserslautern, Vokietijoje, ačiū už atvirą pasisakymą dėl gruodžio mėn. "Kario" numerio. Pageidaujame žinučių ir nuotraukų iš Jūsų padangės.

Kario skaitytojas

K. M., Cleveland

DAR DĖL KARIO CLEVELANDIŠKOJO NUMERIO

Mane labai nustebino "Kario" skaitytojo B. J. M. laiškas iš Baltimorės (š.m. sausio mėn. "Karys"), kuris, mano nuomone, yra ne tik keistas, bet ir labai negudrus...

Šiame laiške B. J. M. išreiškia savo nepasitenkinimą ir apsivylimą, kad 1958 m. gruodžio mėn. "Karyje" buvo perdaug paskirta vietos Clevelando ramovėnų veiklos aprašymui. O kodėl gi tokią veiklą neaprašyti ir gražių darbų neįvertinti. Juk Clevelando ramovėnų veikla tai yra puikus pavyzdys šimtams lietuvių kolonijų ir vietovių visoje Š. Amerikoje, kuriose galima surasti daugybę nesusiorganizavusių įvairių laipsnių buvusių Lietuvos Kariuomenės karių, kurie pakabinę savo kardus ir sustatę šautuvus da bar savo veiklą parodo tik alaus bokalų ar kortų kaladžių kilnojimu ir yra užsikasę savo asmeniniuose reikaliukuose. Negi apie tokius karius kas nors rašys ir kam yra įdomus jų gyvenimas?

Toliau B.J.M. pageidauja daugiau karių atsiminimų. Ar nepakankamai tokių atsiminimų "Karyje" randame, o reikia tikėtis, kad jų bus ir ateityje. Negali visą "Karį" užimti tik atsiminimai, o, be to, mes žinome kokią padėką susilaukia atsiminimų rašytojai. Štai, paimkime kad ir gen. Raštikio atsiminimus. Puiki, gražiai parašyta, 2 didelių tomų knyga, neperdaug pelno ir daug darbo, o kiek ši knyga sukėlė ginčų, erzelio ir kiek davė puikių progų išlieti savo pyktį įvairiems partiniams demagogams ir kitokio plauko kerštingiems sąskaitų suvedinėtojams. Nebereikalo gen. Raštikis savo atsiminimuose nuoširdžiai pataria "Do right, but don't write!". Ar nepakankamai lietuviškoje spaudoje tremtyje prisiskaitėme ir ar nenusibodo visiems tas pats, daug kartų nagrinėtas Lietuvos kariuomenės nepasipriešinimo sovietams klausimas buv. Lietuvos kariuomenės vadovybei ir visai buv. Lietuvos kariuomenei priekaištai bei užmetimai, kada į viską galima labai trumpai atsakyti — Lietuvos kariuomenė neturėjo politinės vyriausybės įsakymo pasipriešinti sovietams. Tuo klausimu net per daug buvo rašyta ir ginčijamasi ir bent tuo tarpu tai nieko gero neduoda, o tik sukelia ginčus, pyktį ir skaldo mūsų tautiečius tremtyje.

Kitas keistas B.J.M. pageidavimas, tai vietoje straipsnio "Ką galvoja rusų generolai", matyti mūsų, tremtyje esančių generolų nuomonę ir ką jie galvoja Lietuvos tragedijos atžvilgiu. Juk kurie generolai norėjo ir matė reikalą, tai savo nuomonę žodžiu ar raštu jau pareiškė.

Iš kitos pusės imant, tai vien tik buv. Lietuvos kariuomenės karių žurnalo "Kario" pats pavadinimas sako, kokio turinio straipsniai turėtų užimti didesnę šio žurnalo dalį. Ar mūsų buvusiems kariams tremtyje neturėtų būti įdomūs straipsniai apie naujuosius ginklus, apie dabar greitai besikeičiančius karybos dėsnius ir apie vakariečių, o taip pat ir didžiojo — amžinojo mūsų priešo, sovietų, karines jėgas ir jų planus?! Šiuos karinius straipsnius rašo ir renka medžiagą žmonės, kuriems niekas už jų darbą ir sugaištą laiką neapmoka. Priekaištai yra padėka mūsiškiams karinių straipsnių rašeivoms kaip ir už įvairius atsiminimus jų autoriams.

Ta pačia proga priminsiu dar vieną "generolišką" nuotykį. Tai prieš kokius 5 metus tautietis Almus ir New Yorko, vienas iš didesnių rašeivų tremtyje, supykęs "pakėlė į generolus" vieną Kanadoje gyvenantį spaudos bendradarbį ir užsiprašė karinėmis temomis straipsnių. Tautiečio Almaus prašymas buvo su kaupu išpildytas, nes ligi šiandien jam buvo "dedikuota" nemažiau tuzino karinio turinio straipsnių. Tačiau p. Almus nei padėkojo, nei atsiprašė...

Bėda su tais žmogeliukais "be kara moksla..."

J. Sk., Kanada

Pone Redaktoriaus,

"Kario" š. m. sausio mėn. 1 Nr. tilpo p. Pov. Dirkio straipsnis apie a.a. Ltn. Stasį Tumą. Esu gana artimas vėlioniui žmogus (mudviejų žmonos — pusseserės), taig turiu patikslinti kai kurias to straipsnio vietas, būtent:

1. Vėliono kapas Kempteno kapinėse yra tvarkomas. Už žemę užmokėta iki 1984 metų.

2. A.a. Stasio Tumo brolis Marijonas prieš kelis metus mirė Anglijoje.

3. Griežtai paneigu p. Dirkio s a k i n į : "Lietuvoje buvo palikęs žmoną su įdukrinta dukrele". Ta "įdukrinta dukrelė" taip yra panaši į savo tėvą, lyg gyva jo kopija. Ji yra ne "įdukrinta", bet tikra Tumaitė.

Su pagarba

K. Žukas
Cleveland, Ohio

SAVANORIO LIKIMAS

Savanoris kūrėjas — Vyties Kryžiaus kavalierius **Antanas Survila** (ats. vyr. pusk.) 1941 m. birželio mėn. 14-15 d.d. buvo bolševikų išvežtas į Sibirą su žmona ir vaikais: sūnumi ir dukra.

Iš Sibiro grįžo tik jo duktė 1957 m. su vyru ir dviem dukrelėm. Tačiau vyras 1958 m. mirė džiova. Ji dabar gyvena tėviškėje Volų km., Raseinių rajone (Girkalnio paštas). Priklauso kolūkiui. Survilos sūnus grįžo ir gyvena Gelgaudišky, kur dirba plytinėje.

Abu tėvai — Antanas Survila ir jo žmona Antanina Vaičaitytė-Survilienė mirė Sibire kankinių mirti mi.

Kaip savanoris kūrėjas — Vyties kryžiaus kavalierius, jis buvo gavęs sklypą prie Girkalnio iš Biliūnų dvaro kur ir buvo įsikūręs, bei tro bėsius susistatęs, o šiandien, kaip rašo duktė, tėra tik gyvenamasis namas, kuris baigia pūti. Jai buvo leista apsigyventi tėvo name.

GERB. PONE REDAKTORIAU,

Š M. "Karyje" Nr. 1 tilpo P. Erdvio informacija apie kariuomenės šventę Chicagoje, kurioje tarp kitko yra pasakyta:

"Iškilmingam posėdžiui pasibaigus įvyko Laisvės Kovų muzėjaus atidarymas. Atidarymo iškilmės vyko apatinėje salėje. Atidarymo metu kalbėjo dr. Daužvardis, L. Šimutis, P. Šeštakauskas ir Z. Kolba. Dail. Z. Kolba savo kalboje išėjo iš ribų ir kalbėdamas suvedė asmenines sąskaitas su jam nepalankiomis institucijomis bei asmenimis. Dalyviai buvo nustebę tokiu kalbos netaktu".

Keistas yra apkaltinimas, neparemtas faktais. Esu priverstas pats jam "padėti".

Todėl maloniai prašau Poną Redaktorių paskelbti "Karyje" ištisai viršminėtą mano kalbą:

Sesės, Broliai,

Dvidešimtame nihilizmo amžiuje žmogus ir jo vidinės žmoniškosios savybės yra nuvertintos, egzistuoja kolektyvinis egoizmas, savanaudiškumas ir solidarumo principai pelėja. Moralinė atrofija apvaldė protus ir pavertė žmones dvasios elgetomis.

Mūsų erai reikia ne tik socialinio pakilimo, bet ypač moralės ir sielos. Teisingai dr. J. Grinius atsakė į manifestą, kad ne mūsų kultūroje, bet moralėje reikia ieškoti nuosmūkio.

Tuo keliu tremties likimo vedami, priėjome prie gyvenimiško

slenksčio: žūti ar likti mūsų tėvynei. Pametama pusiausvyra tarp dvasinio ir ekonominio gyvenimo; mes esame dideliame pavojuje dvasiniai sutirpti; mes esame konvulsijos laikotarpyje.

Kai Aušros gadynės Kudirkos, Basanavičiai, Valančiai, Smetonos ir kiti ėjo vieningu keliu — idealizmo, pasišventimo, tautinės ambicijos ir didelio tikėjimo vedami į bendrą kovą už tautos laisvę, mes gi tą bendrą idealą ir tikslą prarandame, tikėjimas ir viltis į mūsų tautos laisvę nyksta, vieni kitus tarp savęs moraliai ir dvasiniai naikiname.

Mūsų idealistų partizaninės pastangos kelti mūsų kultūrą ir lietuvybę yra sunkiausiose sąlygose.

Susiskaldę į įvairiausias organizacijas, decentralizavosi mūsų jėgos ir finansai. Išsivystė kolektyvinis ubagavimas. Epidemija ruošiamų balių pasipelnymui virto nusikaltimu. Organizuotai (net kultūros vardu) skatinama ir pratinama girtuokliauti, sudaromos sąlygos išleisti po kelias dešimts dolerių, kad iš to liktų rengėjams gražiai mūsų kultūrai kelti. Kur yra logika? Jei Valančius būtų gyvas, jis pasakytų: susimildami, nustokite nuodyti mūsų tautos vaikus, nes jie turi būti blaivūs, sveiki ir ekonominiai pajėgūs kovoje dėl laisvės.

Į madą įėjusiems seimams išleidžiama tūkstančius dolerių. Politikieriai rinkimams tiek pat. Tačau kultūrinių parengimų nuostoliai padengiami surinktais alkoholiu, ar idealistų prakaitu kvepiančiais doleriais.

Arba; vienybės vardu ruošiamos fiktyvinės tarptautinės lietuvių meno reprezentacinės parodos, suskaldo kūrėjus, infiltruoja komunistus ir išleidžia tam reikalui virš tūkstanties dolerių.

Mus apėmė fantastinių kultūrinių rūmų statyba (žinoma popieriuje), skirtų ne gyvenimui, bet archyvui, kad tame lietuvybės kapinyne ateinančioms kartoms liktų mūsų "plačiosios veiklos" dokumentacija.

Teisingai yra gaspadorius Bačiūnas pasakęs suvažiavime Clevelande: jūs skraidote sapne po debesėlius, ir kai atsibundate po seimų, suvažiavimų ir susirinkimų, vėl randatės toje pačioje gyvenimiškoje lovoje.

Todėl nenuostabu, kad B-nės Kultūros Fondo sąmatoje yra numatyta 29,210. dol., iš tos sumos archyvui — 1,800. dol. ir Jaunimo Namams bei Čiurlionio Galerijai "visa jų kasa", kurioje nei cento nėra!

Per 10 metų mūsų spaudoje pakako vietos mūsų tautos ir jos garbingiems vyrams šmeižtų ir niekinimų. Pastaruoju laiku net mūsų tautos genijus — Čiurlionis ir šv. Kazimieras buvo išniekinti. "Menininkų klubas Chicagoje — tai antise mitai, fašistai! Jie drįsta ruošti paskaitas apie tautinės kultūros kėlimą, kelti viešumon komunistų infiltravimą į mūsų kultūrą". Anie mums siūlo internacionalizmą — vieninteli mums kelią į tarptautinę reprezentaciją. Tą rausvą receptą mums siūlo laisvės kovoms surinktais pinigais apmokamas laisvės kovų sekretoriaus sekretorius, o pinigų mūsų kultūrai kelti kaip nėra, taip nėra. Tragizmas!

Arba vėl: mūsų spaudoje pasiskelbė herojumi, girdi jis tik paragintas parašė Stalinui poemą. Vadinasi, tik paraginti šaudė mūsų broliams į pakaušį, tik paraginti vežė ir vežа mūsų tautiečius į Sibiro kančias ir tik paraginimo reikia tapti mūsų tautos išdavikais. Anot to herojaus, tik mūsų kariuomenei trūko heroizmo ginti tėvynę.

Jei rodai, herojau, pirštu į lietuvius, pirm nusiplauk ranką.

Arba vėl: tas kuris susidėjęs su Paleckiu ir Venclova, sugriovė mūsų tautos bažnytinį muzėjų Kaune, šiandien Chicagoje dar tęsia mūsų kultūrinio gyvenimo pragaištingą griovimo darbą.

Ar pamiršome, Sesės ir Broliai, tas slaptas celes lageriuose, kuriose buvo ruošiami agentai, skirti emigracijai mus sunaikinti? Ar kas iš mūsų atstovaujančių veiksnių susiinteresavo, kai buvo rastas lietuvis patriotas nužudytas Chicagos kanale?

Per mūsų neapdairumą ir naivumą mes nesąmoningai jiems talkininkaujam, suvesdami senas partines ir asmenines sąskaitas spaudoje. Mes patys save naikiname, kaip patys save sunaikino, panašiems agentams slaptai veikiant, baltieji rusai emigrantai Prancūzijoje.

Štai kur yra mūsų tautinės dvasios ir mūsų moralės bacilos, kurios privedė (ir patys padedame) mūsų gyvenimą prie konvulsijų.

Mes einame keliu: adyn šag v Litvu, piat v Maskvu.

Esu prislėgtas ir dabar vienos motinos (mokytojos) man pasakojimu, kad ji deda visas pastangas savo sūnui atvaizduoti gražiausią Lietuvą ir turi nuo to sūnaus slėpti mūsų spaudą, kad jos tas didžias pastangas dėl lietuvybės pastarieji nesugriautų.

Napoleonas, perėmęs prancūzų kariuomenę vadovauti, pirmiausiai atstatė jos moralę ir dvasios ryžtą kovai. Mes esame šiandien tremtyje visi kareiviai — kovotojai ir tautos ambasadoriai. Kas mūsų dvasinį ryžtą palaiko ir kelia?

Mano manymu, mes pirmiausiai turime pradėti laisvės kovą ne nuo Vašingtono koridorių, bet nuo savo širdies. Jei šio krašto gerbūvis užvaldė mūsų protą ir nelekome lygsvaros tarp ekonominio ir dvasinio gyvenimo, tuo pačiu nuslopinome širdies jausmus ir meilę tėvynei.

Žmogus, kurio protas yra aptemdytas vien tik ekonominio gerbūvio, tampa kūno vergu, dvasios elgeta.

Mes laisvę laimėsime, jei pirm save nugalėsime, ir grąžinsime save Lietuvai. Mes turime pirm iš savęs reikalauti pasiaukojimo tėvynei ir tai atlikus, turėsime teisę iš kitų reikalauti. Kartoju:

Tėvynė šiandien šaukte šaukia mums visiems Nežinomojo Kareivio kapo įrašu:

"Redde quod debes" — atiduokime tai, ką privalome. Kiekvieno lietuvio yra šventa pareiga tatai atlikti. Mūsų amžius trumpas, jėgos baigiasi. Jei to dabar neatliksime, dalyvausime savo pakasynose.

Kultūros kongresas Chicagoje kaip tik buvo tas pirmas mūsų kultūros ir lietuvybės aliarmo signalas S.O.S. bei pastangos sukelti mumyse dvasios renesansą. Lietuvos Laisvės kovų muzėjus yra to dvasios renesanso ir tautinio ryžto tąsa.

Lietuviais galime išlikti svetimoje šalyje tik ugdydami savo tautinę, lietuvišką kultūrą. Mes turime skatinti, palaikyti ir propaguoti, kad lietuvių meno kūryba daugiau reikštų mūsų tautos buitį, charakterį, o mažiau skolintą internacionalizmą, kuris buvo propaguojamas Seimo metu New Yorke. Tuomet ir tarptautinėje dirvoje bus greičiau atžymėti mūsų individualiniai bruožai, kaip tautinis stilius, reprezentuojąs mūsų tautą.

Mes turime surinkti ir apsaugoti (ir skubiai, kol esame gyvi) mūsų kultūrinius ir lietuvybės lobius į muzėjų, kuris po mūsų mirties palaikytų mūsų vaikų tautinę gyvybę išeivijoje.

Mūsų organizacijos turi jungtis į bendrą konkretų darbą ir bendromis jėgomis ir lėšomis padėti šį tikslą atsiekti.

Kaina 25 c

SKAITYTOJŲ SKELBIMAI

Vienos skiltie skelbimas iš 5 eilučių ar mažiau: vienkartinis — 1 dol., penkis kartus — 3 dol., dešimtį kartų — 5 dol. 10 eilučių ar mažiau (bet daugiau kaip 5) dvigubai ir t. t.

1. Kas turi paskolinti ar parduoti Lietuvos karinius žemėlapius 100.000 ir 25.000 mastelio, rašykite KARIUI.

2. Jieškomas paskolinti ar pirkti Homero Iliados lietuviškas vertimas, išleistas Nepriklausomoj Lietuvoj. Rašykite KARIUI.

3. Lietuvoje leisto Pašto Pasaulio 1936 m. numeriai prašomi paskolinti per KARĮ.

Tėvų Jėzuitų idealistinis pasiaukojimas pastatyti šiuo rūmus Dievui, lietuvybei ir kultūrai, įgalino mus savo svajones įkūnyti realybėje: bendro lietuvių kultūros ir lietuvybės muzėjaus užuomazga yra. Konkretus darbas ir pasiryžimas mūsų tėvynei pakeičia ilgų metų tuščias kalbas, ginčus ir nesantaiką. Prie šio pozityvaus darbo jungiasi menininkai, buv. kariai, šauliai, savanoriai—kūrėjai ir kt. Jungiasi senoji ateivių karta ir nauji atvykę. Plaukia lėšos ir eksponatai. Dar stovi priešakyje milžiniški darbai: didinti ir tobulinti gimusį muzėjų.

Šis idėjinis darbas pateisins mūsų buvimą išeivijoje prieš tautą.

L. A. Menininkų Klubo ir A. L. Dailininkų S-gos vardu linkiu, kad Laisvės Kovų muzėjus būtų visiems geros valios lietuviams tautinių jausmų ir meilės tėvynei skaidriausiu šaltiniu semti naujų jėgų ir ryžto už Lietuvos laisvę.

— — — —

P. S.
1. Šiuos žodžius tariau savo vardu.
2. Organizacijų vardu — tik linkėjimo žodžius gale.
3. Ši kalba buvo Laisvės Kovų muzėjaus vedėjo iš anksto aprobuota.

Su pagarba

Z. Kolba

SKELBIAMA SPAUDOS DIENA
LAV Lietuvių Bendruomenės Centro Valdybos nutarimas

Vasario mėnuo yra Lietuvos valstybinės ir tautinės laisvės atstatymo mėnuo. Tremtyje jis yra mūsų naujų pasiryžimų ir kovos dėl prarastosios laisvės sudinaminimo ir įprasminimo mėnuo.

JAV Liet. Bendruomenės Centro Valdyba

tikėdama, kad kova dėl Lietuvos laisvės kultūrinėmis priemonėmis šiuo metu ir mūsų sąlygom gali Tėvynėn pavergėjui suduoti pačius taikliausius ir skaudžiausius smūgius,

atsimindama lemiantį spaudos vaidmenį mūsų tautinio pabudimo laikotarpy ir ypač pagerbdami Didžiojo Žadintojo Vinco Kudirkos, kurio 100 metų gimimo sukaktį vis dar nenustojame šventę, plunksnos nuopelnus ir

siekdama nukreipti mūsų knygą ir laikraštį į lietuvio rankas ir širdį, kad jis nežūtų savo tautinei šeimai ir netaptų bėgliu iš laisvės kovos lauko,

nutarė:

Kiekvieno mėnesio paskutinį šeštadienį skelbti Spaudos Diena visiems J. A. V. lietuviams.

Pirmoji Spaudos Diena — Vasario 28 d., 1959 m.

Tą dieną kiekvienas lietuvis teatlieka pareigą sau, tautinei kultūrai ir laisvės idealams, nusipirkdamas lietuvišką knygą arba užsiprenumeruodamas laikraštį.

JAV Lietuvių Bendruomenės Centro Valdyba

Cleveland, Ohio
1959 m. vasario 4 d.

KUN. A. MILUKO MONOGRAFIJAI IŠLEISTI KOMITETAS

Žurnalistas Vladas Mingėla jau parašė didžiojo Amerikos lietuvių veikėjo kun. Antano Miluko monografiją, kurios išleidimu rūpints š. m. vasario mėn. 28 d. autoriaus bute buvo sudarytas komitetas į kurį įeina: pirmininkas — tėvas dr. Tomas Žiūraitis, O.P., vicepirmininkas — prof. dr. Justinas Pikūnas, sekretorius — inž. Vytautas Kutkus, reikalų vedėjas — žurn. Vladas Mingėla, kasininkė — Lidija Mingėlienė ir iždo globėjai — rašytoja Alė Rūta ir Matas a. Milukas (kunigo A. Miluko brolis).

Komitetas tikisi sulaukti paramos iš lietuviškos visuomenės, nes tiek daug Lietuvai ir lietuvybės išlaikymui pasitarnavęs kun. A. Milukas, kuris pats išleido apie 200 knygų, tikrai nusipelnė, kad jo monografija būtų išleista.

Smulkesnės informacijos bus paskelbtos spaudoje vėliau.

Vytautas Kutkus
1610 Scotten Ave.,
Detroit 9, Mich.

SKEVELDROS

Socializmas bet kurioje formoje, o komunizmas yra tik jo pilna ir logiška forma, yra visiškai priešingas tradiciniam amerikonizmui.

H. Nickerson, Amerikos karinis istorikas.

Aš manau, mes turime kantriai stengtis sulaikyti ginklavimosi lenktynes įvesdami tarptautinę priežiūrą ir užmiršti, bet kurias dar tebekuriamas karinės persvaros idėjas, kurios tik pagreitintų ginklavimosi lenktynes. Aš manau, būtų daug reališkiau ir geriau jei mes pripažintume lygybės principą su Sovietų Sąjunga...

Mes esame daug girdėję apie vergų darbus Rusijoje. Galimas dalykas, kad toli šiaurėje dar yra kokia stovykla. Bet Stalino teroras, vidurnaktį beldimas į duris, viskas tas yra jau praėję.

Taip kalbėjo Adlai Stevensonas, grįžęs iš savo kelionės 1958 m. po Sovietų Rusiją. Ir šitas žmogus vos nebuvo išrinktas Amerikos prezidentu.

AUKOJO KARIUI:

Po $11.00;

LVS "Ramovė" Melbourne Sk., Australija.

Po $10.00:

Šadeika Česys, Mich.

Po $2.80:

Šilinskas, Vladas, Australija

Po $2.00:

Olšauskas K., Kanada
Spirikaitis Aleksas, Ohio
Svilas Balys, Mich.
Valiuškis Antanas, Mich.

Po $1.00:

Baublys Jokūbas, Conn.
Ramonas Kostas, Ill.
Sajauskas Antanas, Md.
Ugianskis Juozas, Mich.

KARYS dėkoja aukotojams

ATSKIRO NR. KAINA — 60c.

JURGIS REKEŠIUS

LIETUVIS LAIKRODININKAS

65-39 A Grand Ave., Maspeth 78, N. Y.
Tel. TWining 4-7327

★

Gerai atliekami taisymo darbai ir parduodami nauji laikrodžiai

KARIO LEIDINIAI

gaunami pas KARIO platintojus:

H. Sienkevičiaus KRYŽIUOČIAI,
istorinis romanas
I tomas
$3.50
II tomas
$3.50
III tomas
$3.50

KARIO skaitytojai, užsisakydami tiesiai iš KARIO, visus tris tomus gauna tik už $8.00.

Laisvoji Lietuva

Prenumerata:

Metams	— —	$4.50
Pusei metų	— —	$2.50
Atsk. Nr.	—	10 centų

Adresas:
911 W. 32nd ST., CHICAGO 8, ILL.

Phone: PRospect 8-5374

BALYS RADIO & TELEVISION

SALES - SERVICE

Electrical Appliances - Gifts - Records
Cards - Films

2646 West 71st St., Chicago 29, Ill.

DIRVA ★★★ THE FIELD

Dukart savaitinis, leidžiamas Viltie s D-jos. Išeina Clevelande pirmad. ir ketvirtadieniais. Redaktorius: B.lys Gaidžiūnas.

PRENUMERATA: metams $3.00. Atsk. Nr. kaina 10¢.

Adresas:
1272 E. 71st St., Cleveland 3, Ohio

DARBININKAS

VISŲ LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS!

Išeina du kartu per savaitę

Kaina metams	$6.00
Brooklyne	6.50
Užsienyje	6.50

Prenumerata JAV ir užsienyje: Metams — $6.00, pusmečiui — $3.00, atsk. nr. — 60c. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:
L. BILERIS, c/o KARYS.
916 Willoughby Ave.,
Brooklyn 21, N. Y., U. S. A.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

•

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.
KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją dvi savaites prieš išleidimą.